

Studievalgvejledning til de unges uddannelsesvalg.

**Cand. mag i Læring og Forandringsprocesser
Institut for uddannelse, læring og Filosofi
Aalborg universitet**

**Anja Arnsdorf Andersen
Studienummer 20071806
Sommer 2017**

Titelblad

STANDARD FORSIDE TIL EKSAMENSOPGAVER

Fortrolig

Ikke fortrolig

Prøvens form (sæt kryds)	Projekt	Synopsis	Portfolio	Speciale X	Skriftlig hjemmeopgave/24 timers prøve
-----------------------------	---------	----------	-----------	----------------------	--

Uddannelsens navn	Kandidat i Læring og Forandringsprocesser Institut for uddannelse, læring og Filosofi Aalborg universitet	
Semester	10.	
Prøvens navn/modul (i studieordningen)	Speciale	
Gruppenummer	Studienummer	Underskrift
Navn: Anja Arnsdorf Andersen	20071806	
Afleveringsdato	Den 1. august 2017	
Projektitel/Synopsistitel/Speciale-titel	Studievejledning til de unges uddannelsesvalg.	
I henhold til studieordningen må opgaven i alt maks. fylde antal tegn	192.000	
Den afleverede opgave fylder (antal tegn med mellemrum i den afleverede opgave) (indholdsfortegnelse, litteraturliste og bilag medregnes ikke)	150.023	
Vejleder (projekt/synopsis/speciale)	Annette Rasmussen	
Jeg/vi bekræfter hermed, at dette er mit/vores originale arbejde, og at jeg/vi alene er ansvarlig for indholdet. Alle anvendte referencer er tydeligt anført. Jeg/vi er informeret om, at plagiering ikke er lovligt og medfører sanktioner. Regler om disciplinære foranstaltninger over for studerende ved Aalborg Universitet (plagiatregler): http://www.plagiat.aau.dk/regler/		

Abstract

This thesis explores what significance Studievalg Nordjylland have for the young students, who is on the brink of a decision on a further education. This thesis intends to examine what is the primary tasks, in consideration to the young students in high school in North Jutland, and looks at, how this study guidance can help the young students in their electoral process. The job that the study counselor has, in high schools, are primary to inform the young students about structure and contents surrounding the different educations. Their job is to make clarity about, what educations that lead to what job possibilities, and teach the young students how to basically apply for the different educations.

The starting point for this thesis was, to look at how the study counselor can assist the young student in their choice making process for an education, and with everything that comes in play, when the young students are in this process. But through my analysis I have found out, that the study counselor at Studievalg Nordjylland does not apply all the counsel, that I first thought was a part of their job description. The primary job is working as an information institution, that is supposed to deliver information about different educations and how to apply for them. What might be going on in the young student's life's, that also will have an influence on the choices that they will make about further education, is not something, that Studievalg Nordjylland will be working with.

The other aspects of the young student's life, which has a significant impact on how they decide on what education to choose, are some of the social relations that have an impact on the young student's identity development. The social heritage and the pressures and influence from society, that the young students are faced with, are not areas that the study counselor from Studievalg deals with.

The theoretical foundation behind the thesis lies in the work of Pierre Bourdieu and his work on how society is and how it applies to and influence the young students in their choice making process. The society with all its possibilities and restrictions, that defines and shapes all the young people in to being good citizens in society, and to fulfil their place and role.

Another contributor with additional views on social heritage and the individualization community are Thomas Ziehe. He sees how the young people are a part of society and how society forms them and have a big say in, how the young students choose education. Another theoretic that tributes with a clear picture on who the young people are and how their life and identity development has a great deal to say, in the matter of choosing an education and how they deal with adversity and feelings of defeat, is Knud Illeris.

At last I have performed interviews with Student counselors at Studievalg Nordjylland, to get a better view on that kind of work they do and how they see their role in the young student's life's. Furthermore, I

Anja Arnsdorf Andersen, 20071806

Speciale: Studievalgsvejledning til de unges uddannelsesvalg

wanted to see the perspective of a student counselor, who's workplace is at one of the high schools, that Studievalg Nordjylland is connected to, and who's job differs in the way, that his job is more based on the relational work with the students and surrounds issues like the student's absence and difficulties in their personal life. I also had a focus group interview with five students, to find out, how they view Studievalg Nordjylland and to hear what they had to say about their own process of choosing an education.

Indholdsfortegnelse

Titelblad	1
Abstract	2
Indholdsfortegnelse.....	4
Indledning.....	5
Problemstilling.....	7
Metodologi	9
Den filosofiske hermeneutik	9
Sociologisk udgangspunkt med afsæt i Pierre Bourdieu	10
Kvale og Brinkmanns syv faser	14
Tematisering.....	14
Design	15
Interview.....	16
Det semistrukturerede interview	18
Eliteinterview og Narrativ tilgang.....	19
Fokusgruppeinterview.....	19
Interviewsituationerne.....	23
Transskription.....	25
Analyse	26
Verifikation	27
Rapportering og etiske overvejelser.....	28
Analyse	29
Studievalg Nordjylland.....	29
De unge vejledte og deres betingelser.....	32
De unges betingelser	32
De unge vejledte.....	36
Vejledningens betydning.....	45
Konklusion	49
Litteraturliste.....	53
Bilagsliste.....	55

Indledning

Så står man der med sin fine nye hue og papir på, at de sidste tre år på gymnasiet er veloverstået og man overlevede med et gennemsnit, der vil sikre én muligheder for at kunne vælge drømmeuddannelsen. Men hvis man har gået og troet, at det var svært at komme igennem en treårig gymnasieuddannelse, så bliver man rusket ud af ungdommens uskyld med forventninger om, at man nu skal vælge sin fremtid. Ikke bare de næste tre til fem år på en videregående uddannelse, men et valg om en karriere og den stol man kan se sig selv sidde i om ti år. Så siger man farvel til barndommens uskyldige bekymringer og står nu til ansvar for resten af sit liv og alle de beslutninger, man træffer fra nu af, vil altid kun kunne falde tilbage til én selv. Så træder man i spindelen og starter på den forkerte uddannelse og vil skifte, eller 'Gud forbyde det' – dropper ud, så har man kun sig selv at bebrejde og folk vil spørge én, hvad der er galt med én, siden man ikke bare vælger rigtigt, til at starte med.

For de unge mennesker, der står overfor et uddannelsesvalg, vil der være mange overvejelser, der gør sig gældende, for at tilgodese interesser, familie og venner samt reelle muligheder, afhængig af karakterer og valgfag. Det kan også være en jungle for de unge, som har endt en gymnasial uddannelse, at finde rundt i muligheder og forskellige uddannelser, som kan lede hen mod drømmejobbet. Hvis man overhovedet ved hvad drømmejobbet er.

Der er flere ting, der politisk kommer i spil inden for uddannelsesdebatten, som har speciel relevans for de unge, som nu står på tærsklen til valg af uddannelse. Det er tiltag, som formodes at have betydning for de unge, i deres valgproces og deres reelle valg af uddannelse. Su-reformen som blev vedtaget i foråret 2013, der sikrer, at den enkelte studerende kun er berettiget til at modtage SU til optag på fem ungdomsuddannelser, medfører at de unge har begrænsede muligheder, for at fastlægge sig på en uddannelse samt på den måde begrænses den tid, som såkaldte "SU-ryttere" kan bruge på at skifte mellem forskellige ungdomsuddannelser. Reformen indeholder også bestemmelser om, at SU'en er begrænset fra seks til fem år for unge, der søger ind på en videregående uddannelse mere end to år efter afsluttet studentereksamen. Det såkaldte "fjumreår" bliver på den måde afskaffet, så de unge motiveres til hurtigere at komme gennem deres valgte uddannelser (Børsen 2013).

Tidligere er de unge ligeledes blevet forsøgt ansporet til hurtigere at søge videre efter endt studentereksamen ved hjælp af den såkaldte bonusordning. Bonusordningen betyder, at de unge, der har søgt ind på en videregående uddannelse senest to år efter bestået studentereksamen, får ganget deres gennemsnit med 1,08 (uvm.dk#2).

Med fremdriftsreformen som trådte i kraft i 2016 og som skal reducere studietidsoverskridelsen med 4,3 måneder udover normeret til frem mod 2020, vil ligeledes skabe et pres på de studerende, til at undgå unødige orlov eller "fjumreår". Det hedder sig at fremdriftsreformen skal bedre rammerne for en aktiv studie gennemførelse (uvm.dk#1).

Disse betingelser skærper forholdene omkring de unges uddannelsesforløb og hvordan de vælger uddannelse. De unge er, som aldrig før, blevet tilrettelagt og styret af de politiske kræfter, for at sikre, at de unge ikke spilder mere tid end højst nødvendigt, på uddannelse. Derudover bliver det fra samfundets side af, presset på for, at uddannelsessystemet uddanner i forhold til de arbejdsområder, hvor der er behov for arbejdskraft i fremtiden.

I 2016 blev der lavet en aftale mellem regeringen, Socialdemokraterne, Dansk Folkeparti, Liberal Alliance, Det Radikale Venstre, SF og Det Konservative Folkeparti om at styrke de danske gymnasieskoler (Ufm.dk#2). Aftalen lyder blandt andet på, at: *"Det skal være tydeligt for de unge, hvad de enkelte ungdomsuddannelser rummer af muligheder, og hvilke krav, der stilles"*. Ydermere står der i aftalen: *" (...) Dertil kommer styrkende kompetencer hos de unge, herunder viden om såvel digitale emner som omverdenen og evne til refleksion over egen fremtid, hvad end det er studie, karriere eller livet i bred forstand"*. Denne aftale viser, hvordan der er behov for mere studievalgvejledning til de unge og senere i aftalen, bliver der nævnt, at der skal sættes flere ressourcer af, til at styrke uddannelsesguiden.dk. Aftalen nævner ikke noget om, den allerede eksisterende studievalgvejledning, som dækker alle gymnasieskolerne i Danmark, men det vil være interessant for mig, at se nærmere på, hvordan den kan være behjælpelig, i forhold til de unges uddannelsesvalg og selve uddannelsesvalgsituationen.

Problemstilling

Med de mange valg, som de unge står overfor at skulle træffe, i forbindelse med uddannelse, kan det være nødvendigt for de unge, at få hjælp til at navigere rundt mellem de mange uddannelser og muligheder for karriere. Studievalgsvejledning er en af de måder, hvorpå de unge kan få rådgivning og afklaring om forhold, der derved kan lette deres valgproces. Thomas Ziehe kalder det for en øget orienteringsbyrde hos de unge, med alle de forhold der spiller ind og alle de krav til, at den enkelte unge skal uddannes og hurtigt udsluses til arbejdsmarkedet.

Studievalg er en af de vigtigste medvirkende vejledningsinstitutioner i forhold til viden om uddannelsesmuligheder. Studievalg er et institutionsuafhængigt vejledningscenter under Ministeriet for Forskning, Innovation og Videregående uddannelser. De har blandt andet til opgave at rådgive og vejlede om valg af videregående uddannelser og erhverv, og dette vejledningstilbud er en underafdeling af den landsdækkende instans, Studievalg. De ansatte ved Studievalg arbejder med personlige vejledninger, men en stor del af deres tid går også med at tage ud på gymnasieskolerne for at informere generelt om de studerendes valgmuligheder. Dette arbejde udfører de for at hjælpe eleverne i en afklaringsproces, som handler om, hvordan de finder inspiration, søger ind og først og fremmest træffer valg, der stemmer overens med deres ønsker for fremtiden (ug.dk #1).

Ifølge den førnævnte politiske aftale fra 2016 samt Thomas Ziehe og Knud Illeris, bliver der i dag, stillet langt højere krav til den unge om at tage stilling til og orientere sig i de mange valgmuligheder, der er at finde inden for uddannelsesverdenen. Det er ikke længere en mulighed for de unge, at finde svaret på, hvordan de skal vælge, i traditionerne, da der ifølge Thomas Ziehe og Pierre Bourdieu er sket en aftraditionalisering. Jeg mener derfor, at det er vigtigt for de unge at blive guidede i deres søgen efter den "rigtige" uddannelse for dem.

Jeg ønsker at stille skarpt på følgende spørgsmål, for at få et indblik i de forhold, der har betydning for de unge i deres uddannelsesvalg: Hvad er Studievalg for en institution og hvordan er deres arbejdsopgaver tilrettelagt, for at yde hjælp til de unge i deres uddannelsesvalg? Hvilke problemstilling står de unge overfor, når de skal vælge uddannelse og er det overhovedet et problem for de unge? Hvordan kan studievalgsvejledning være en hjælp for de unge, i deres uddannelsesvalgsproces?

De ovenstående spørgsmål er blot et udsnit af mange, der har sin relevans i forbindelse med problemstillingen, som jeg vil undersøge i dette speciale. Min problemformulering lyder derfor således:

"Hvad betyder studievalgsvejledning for de unges uddannelsesvalg?"

I forbindelse med ovenstående problemformulering er det relevant at se på de tre hovedområder, der kommer til at gøre sig gældende for denne opgave. Jeg vil afdække de unge i den uddannelseskultur, de er en del af, jeg vil se på det uddannelsesvalg de unge står i og så vil jeg se på studievalgvejlederen, som skal assistere de unge, i deres valgproces og her vil jeg tage udgangspunkt i Studievalg Nordjylland, da de er de primære studievalgsvejledere i forbindelse med de unge på de nordjyske gymnasieskoler.

Metodologi

I det følgende afsnit vil jeg præsentere mit valg af videnskabelig tilgang, som bunder i en forståelse for min forskningsstrategi, samt mine overvejelser i forbindelse med mit empiriske arbejde. Jeg vil præsentere den filosofisk hermeneutiske tilgang som resignerer med mit udgangspunkt i Pierre Bourdieu, for efterfølgende med udgangspunkt i Kvale og Brinkmanns 7 faser, at skabe en sammenhæng og forståelse over mit metodiske afsnit. Dette gør jeg for at sikre, at jeg får reflekteret over de vigtigste dele i en interviewundersøgelse.

Den filosofiske hermeneutik

Jeg har i dette projekt valgt at anvende en filosofisk hermeneutisk tilgang, som den bliver repræsenteret af Hans-Georg Gadamer. Jeg vil i dette afsnit uddybe, hvad der ligger i denne tilgang, samt hvordan denne retning blandt andet har influeret mine metodiske overvejelser, som jeg har gjort mig i forbindelse med min empiriindsamling.

Den hermeneutiske filosofi kan, lige som eksempelvis fænomenologien, ses som en fortolkende retning. De fortolkende retninger deler ideen om, at der forud for en forklaring bliver nød til at være en fortolkning og forståelse. Derudover opfatter de fortolkende retninger også, at de aktører der undersøges bærer deres egen menings- og betydningssammenhæng, som skal fortolkes (Højberg 2009: 309).

Ifølge Gadamer er fortolkning og forståelse et grundvilkår for mennesket, hvilket ikke er noget vi kan sætte os ud over. Gadamer ser den hermeneutiske cirkel, som betegner vekselvirkningen mellem del og helhed, som et ontologisk princip. Dette betyder, at den hermeneutiske cirkel ikke kan ses som særlig metode til fortolkning, men snarere den måde hvorpå vi mennesker altid tilgår og erfarer verden. Bevægelsen mellem del og helhed, genstand og forsker, er kendetegnet ved at være en vedvarende proces, hvor vi som forskere er aktive deltagere i fortolkningen. Denne fortolkningsproces er principielt uendelig (Højberg 2009: 320-321), men realiteten er, at forskeren på et tidspunkt vil opnå et mætningspunkt, hvorefter yderligere fortolkning ikke vil bidrage til nye resultater.

I den filosofiske hermeneutik er individets forståelseshorisont udgjort af dets for-domme og forforståelser, og det er med denne forståelseshorisont, at vi forstår og møder verden. Den her tillige og i kraft af dette derfor også betydning for, hvordan vi handler i verden og situationer i vores liv. En forståelseshorisont som denne er både individuel og kollektiv, da den er udgjort af de mange personlige erfaringer, vi har gjort os i livet og af den kultur og historie, som vi er indlejret i. Når jeg skriver forforståelse, referere jeg til, at der altid går noget forud for vores nuværende forståelse. Vi har som individer altid en forståelse af den verden, vi møder, og vi går derfor aldrig til noget forudsætningsløst (Højberg 2009: 322). Når jeg taler om begrebet

for-domme skal det ikke forstås i den gængse negative forstand som en domfældelse, men mere som domme gjort på forhånd, hvilke er en forudsætning for, at vi overhovedet kan forstå den verden, vi møder (Højberg 2009: 322).

Gadamer gør op med den positivistiske idé om, at forskning kan foregå objektivt. Han mener ikke det er muligt at sætte ens for-domme og forforståelse i parentes og derved gå til verden på en objektiv og fordomsfri måde. Gadamer ser det som centralt, at vi som forskere i mødet med en genstand, i mit tilfælde med mine informanter, forholder os åbent og på samme tid udfordrer og sætter vores for-domme på stil (Højberg 2009: 322-323).

Ifølge Gadamer sker der i mødet mellem genstand og forsker en horisontsammensmeltning, der er en konsekvens af den førnævnte hermeneutiske cirkels vekselvirkning mellem del og helhed. Det er i denne horisontsammensmeltning, at forståelsen opstår. En sådan horisontsammensmeltning forudsætter dog ikke en enighed mellem eksempelvis genstanden og forskeren men nærmere en forståelse af hinandens verdenssyn og budskab. Det handler, for os som forskere, om, at vi i mødet med genstanden er i stand til at sætte vores for-domme på spil og derigennem få udvidet vores horisont (Højberg 2009: 324-325).

Horisontsammensmeltinger forekommer konstant og foregår ofte upåagtet. Det er dog ikke det samme som, at alle horisontsammensmeltinger er lige gnidningsfrie, og det er derfor centralt, at vi konstant stiller spørgsmål og forholder os åbne, indtil vi har opnået en forståelse af hinanden (Højberg 2009: 325).

På baggrund af det ovenstående har jeg valgt at anvende det semistrukturerede interview i alle tre af mine interview. Den semistrukturerede interviewform giver mig mulighed for at stille spørgsmål og være åben, som er nævnt som et vigtigt led i horisontsammensmeltingen. Jeg kan gennem interview sætte mine for-domme på spil i selve interviewsituationerne og på den måde finde ud af, hvilke for-domme der er frugtbare for projektet og udskille dem, som viser sig ikke at være brugbare. Interviewene er derfor et essentielt led i at få udvidet min horisont, således at jeg kan opnå større viden, som kan være behjælpelig med at besvare min problemformulering.

Sociologisk udgangspunkt med afsæt i Pierre Bourdieu

Ved at tage udgangspunkt i Pierre Bourdieus tanker og forestillinger omkring de centrale elementer, som er måden hvorpå problemer defineres som problemer på, kan man sige, at han bidrager med en form for sociologisk metode. Bourdieu definerer sociologiske fænomener som genstande, der kan erkendes i virkeligheden, fordi individer prøver at finde mening og tolker på verden, og som skaber os som mennesker (Bourdieu og Wacquant 1996: 19-21).

Bourdieu ser samfundet defineret som et to-dimensionalt system af magt og meningsrelationer mellem forskellige grupper og klasser, hvilket får analysearbejde til at skulle operere inden for en dobbeltlæsning af konteksten (Bourdieu og Wacquant 1996: 21-22). Det første del af analysearbejdet kræver, at der bliver lagt fokus på samfundet som en social fysik, som er defineret ved at have en objektiv struktur, som kan måles, observeres og kortlægges, uafhængigt af de forestillinger, vi som mennesker gør os om samfundet (Bourdieu og Wacquant 1996: 21-22). Ved at operere med objektivismen alene, mener Bourdieu at det vil ødelægge den del af virkeligheden, som vil skabe mening for en analyse. Den vil fastfryse forestillingerne og ikke give et helt billede på, hvad der er virkeligheden. Bourdieu ser det som en nødvendighed, at få den enkeltes forestillinger om virkeligheden med i analysen, for at forstå det sociale i dets totalitet (Bourdieu og Wacquant 1996: 21-22). Der er ingen tvivl om, at samfundet er opbygget i en objektiv struktur, men Bourdieu mener, at det er lige så ubestridt, at samfundet består af fremstilling og vilje og hvis ikke begge aspekter bliver inddraget i diskussionen, vil vi ikke få et virkeligt billede af verden (Bourdieu og Wacquant 1996: 22).

I fundamentet for Bourdieus analysetilgang ligger den påstand, at *"virkeligheden er, en ubrudt og fortløbende aktivitet, iværksat af bevidste sociale aktører, der konstant opretholder den sociale virkelighed gennem et højtudviklet netværk af sociale praksisformer i dagligdagen"* (Bourdieu og Wacquant 1996: 22). I den optik vil samfundet være summen af alle de beslutninger, handlinger og erkendelser som bliver foretaget af bevidste og rationelle mennesker (Bourdieu og Wacquant 1996: 23).

Ved at tage udgangspunkt i en social virkelighed, der bliver konstrueret både som et individuelt og et kollektivt fænomen, må der tages højde for den rolle, hverdagsviden, subjektivitet og de praktiske færdigheder som netop opretholder en fælles og samfundsskabt virkelighed (Bourdieu og Wacquant 1996: 23).

Ved rent praktisk at skulle tilgå et problem ved hjælp af denne analysetilgang, anvender Bourdieu to facer for at klargøre både den strukturalistiske tilgang til virkeligheden samt den konstruktivistiske tilgang til virkeligheden, som han ser som et nødvendigt dobbeltperspektiv, for at finde frem til den "virkelige" sandhed om verden.

I første fase, mener Bourdieu, at der skal fokuseres rent på de objektive strukturer og positioner der er konstrueret gennem en fordeling af goder der efterlader et materielt aftryk, hvilke regulerer forholdet mellem grupper og definerer de billeder, der er af omverdenen.

I anden fase inddrages så de enkelte individers erfaringsverden, så det er muligt, at komme nærmere de vurderingskriterier og perceptionsmatriser, som Bourdieu kalder dem, der så at sige viser de årsager der bidrager til menneskers adfærd (Bourdieu og Wacquant 1996: 23).

For kort lige at uddybe den anden fase af Bourdieus analysetilgang, for bedre at se sammenhængen til første fase, så omhandler de perceptionsmatricer og vurderingskriterier, som mennesker opererer med; oprindelse, definering af situationer og relationen mellem de konkrete sociale strukturer (Bourdieu og Wacquant 1996: 24). Der er klart overensstemmelse mellem sociale og mentale strukturer, mellem virkelighedens opdelinger og de principper som mennesker anvender, når de oplever verden (Bourdieu og Wacquant 1996: 24).

Når Bourdieu taler om de to faser ved en analytisk tilgang til forståelse af problemer, så handler det ikke så meget om de enkelt faser men om relationen mellem de to faser. Han kalder det for et relationistisk perspektiv på en sociologi (Bourdieu og Wacquant 1996: 27). Bourdieu lægger sig op af Marx's grundantagelse, at; *"samfundet består ikke af individer; det udtrykker summen af de forbindelser og relationer, hvori individerne er placeret"* (Bourdieu og Wacquant 1996: 28). Dette kommer tydeligt til udtryk gennem Bourdieus nøglebegreber Habitus og Felt – som han betegner som knudepunkter af relationer (Bourdieu og Wacquant 1996: 28). Disse er begreber, som jeg først vil komme ind på i mit teoriafsnit, men blot nævne her, for at understrege Bourdieus indstilling til den sociologiske metode han indstiller til gennem sin analysemetode.

Bourdieu ser på metode og teori som komplementærer introverte videnskabstraditioner (Bourdieu og Wacquant 1996: 38). Med det mener han, at metode for sig og teori for sig skaber en usammenhæng og modsatrettet forståelse af verden, men ved at arbejde dem sammen, kan man finde den "virkelige" mening i en sammenhæng.

Bourdieu anskuer metode og videnskabsteori som løsrevne felter for forskningspraksis, der bliver en form for akademiske ensprothed, hvis det står alene. Han mener at metode uden teori, bliver et forsøg på at finde virkelighed, uden at forholde den til en realitet. Et udtryk for dette er lidt komisk beskrevet som; *"en fuld mand, der har mistet nøglerne til hjemmet og insisterer på at lede efter dem under den nærmeste lygtepæl, fordi der er mest lys"* (Bourdieu og Wacquant 1996: 38). Dette skal forstås sådan, at uden en teoretisk vinkel på metode, bliver metode til en spand fyldt med erfaringer uden en forståelse af hvad de betyder i hvilke sammenhænge og for hvem.

Teori uden metode er ikke meget bedre, mener Bourdieu. Teori for teoriens skyld, som et løsrevet, lukket og selvreformerende univers, kan ikke andet end at forblive en teori. Den kan ikke konstruere realitet uden at forholde sig til metoden, da metoden er essentiel for at skabe en hel forståelse (Bourdieu og Wacquant 1996: 39). Bourdieu ser teori som værktøjskasser, der skal bruges til at løse problemer med (Bourdieu og Wacquant 1996: 40). Når Bourdieu ser på det teoretiske konstruktionsarbejde og praktiske forskningsprocedure, så er det ikke hans indstilling, at man blot skal huske at gennemgå begge, for at skabe

en sammenhæng og bredere forståelse. Bourdieu mener, at der skal finde en sammensmeltning sted af de to, så der i en hver forskning konstant skal finde en overlapning i gang mellem teori, undersøgelsesarbejde, refleksion og observation (Bourdieu og Wacquant 1996: 41). Dette udgangspunkt vil jeg, i mit kommende teori- og analyseafsnit, forsøge at efterleve, ved netop at påtage mig rollen som mediator mellem teori, metode, empiri og egne for-forståelser og observationer.

Der er metodiske forhold, som ifølge Bourdieu, kan være skadelige for at bibeholde objektiviteten i en sociologisk undersøgelse som denne. Disse forhold vil jeg nu se nærmere på, for at afklare mit afsæt som forsker, for at sætte fokus på de forhold, der vil kunne spille ind i det analysearbejde, jeg foretager mig.

Det første Bourdieu gør opmærksom på, er forskerens sociale oprindelse og personlige baggrund (Bourdieu og Wacquant 1996: 42-43). Dette indebærer de forhold omkring mig, der har at gøre med klasse, køn, etnicitet ol. I disse overvejelser vil jeg lægge vægten på klasse, som i mit tilfælde vil kunne spille en indirekte rolle, for det syn hvorpå jeg anskuer problematikken omkring studievejledning. Jeg er et produkt af arbejderklassen, hvilket i nogle sammenhænge, vil kunne farve mit syn på de antagelser og anskuelser jeg vil lægge for dagen. Jeg ser det som relativt gennemskuelige forhold, der vil kunne komme til at gøre sig gældende, i min udlægning af diskussioner omkring mit problemfelt.

Det andet problem som Bourdieu ser, handler om den position, forskeren i udgangspunktet har. Ikke på et samfundsplan, men i forhold til denne snævre problemstilling, som ligger til grund for min opgave (Bourdieu og Wacquant 1996: 42-43). I denne sammenhæng er det vigtigt at få udtrykt min skolastiske baggrund som folkeskolelæreruddannet, samt det forhold, at jeg har arbejdet med studievejledning og studievejlsvejledning gennem flere projekter her på universitetet. Den position jeg indtager i forhold til denne opgave, er uden tvivl præget af forudindtagede indstillinger samt forhåndsviden på visse områder, hvilket jeg skal prøve, at være bevidst om, gennem mit analysearbejde.

Det tredje punkt handler om hvordan Bourdieu lægger stor vægt på, at forskeren skal anlægge en konstant kritisk holdning til de forudindtagelser, der ligger som normer og latente tanker og indstillinger (Bourdieu og Wacquant 1996: 43). Det Bourdieu konstant ønsker undersøgt, er selve konstruktionen af undersøgelsesgenstanden, som i dette tilfælde er "Hvad betyder studievejledning for de unges uddannelsesvalg?". Det er refleksiviteten, som Bourdieu har fokus på her. Sociologien kan ikke fungere uden refleksivitet og det er refleksivitetens fornemste opgave, at sikre forskerens relation til genstanden ikke bliver projiceret over i opgaven ubevidst (Bourdieu og Wacquant 1996: 44). Det er i denne sammenhæng, at jeg som forsker skal holde tungen lige i munden. Jeg skal reflektere over alle de nævnte ting, uden at lade mig fastlåse i samfundsnormer, samfundsskabte forestillinger og indprentede sociale

forhold som fastlåser og begrænser os i vores anskuelser. Jeg vil i denne forbindelse understrege, at jeg vil bestræbe mig på, at åbne op for de antagelser og for-domme, som ligger latente i mig grundet min habitus, men at jeg uden tvivl, vil være begrænset på nogle områder og mere tilbøjelig til at arbejde åbent refleksivt på andre områder.

Kvale og Brinkmanns syv faser

Jeg har, udover de overvejelser jeg har gjort mig ud fra Bourdieus tre metodiske forhold eller problemstillinger, valgt at inddele resten af mit metodiske afsnit efter Steinar Kvale og Svend Brinkmanns syv faser for en interviewundersøgelse, som henholdsvis er: tematisering, design, interview, transskription, analyse, verifikation og rapportering (Kvale og Brinkmann 2009:122). Jeg har valgt at benytte mig af de syv faser, for at danne en rød tråd gennem mit metodiske afsnit, samt at sikre, at jeg får reflekteret over de vigtigste dele i interviewundersøgelserne.

Tematisering

I tematiseringsfasen af en interviewundersøgelse handler det om, at formålet med den empiriske undersøgelse skal afklares. I den forbindelse er det særligt centralt, at vi som forskere afdækker hvilken problemstilling, vi ønsker at afdække. Derfor er det også essentielt, at vi orienterer os i eksisterende forskning samt teorier inden for området. Tematisering handler ydermere om en afklaring af, hvordan den valgte problemstilling skal undersøges, og det er herunder relevant eksempelvis at overveje forskellige interviewteknikker, som kan anvendes for at belyse problemstillingen (Kvale og Brinkmann 2009: 125).

Formålet med mine interviewundersøgelser er hovedsageligt, at opnå viden omkring Studievalg Nordjyllands arbejdsprocesser, lærernes/studievejledernes syn på studievalgsvejledning ude på gymnasieskolerne samt de unges egne tanker omkring emnet. Jeg har gennem mit første interview, med to studievalgsvejledere fra Studievalg Nordjylland, Charlotte Christiansen og Majbrit Kortegaard, haft fokus på hvordan de imødekommer de unges behov for studievalgsvejledning. Jeg har gennem et interview med lærer og studievejleder Jens Andresen fra Erhvervsskolerne Aars, fået hans syn på hvordan Studievalg Nordjyllands vejledning er anvendelig ude i gymnasieskolerne. Og jeg lavede til sidst et fokusgruppeinterview med seks unge studerende på Erhvervsskolerne Aars, for at få et indblik i deres egne opfattelse og forståelse af studievalgsvejledning og hvad der generelt er behov for af studievalgsvejledning.

Dele af mine interviewguides er inspireret af en teoretisk forståelse af emnet, der blandt flere stammer fra teori af Tron Ingvar om vejledning og Thomas Ziehe om ungdomsliv. Det betyder dog ikke, at jeg har anlagt en deduktiv tilgang, hvor jeg tester teorier. Jeg har derimod en meget induktivt og eksplorativ tilgang til mine interview og hele projektet, hvor mine interviewguides også rummer spørgsmål, som er opstået ud af

forståelse af problemstillinger og emner, der kunne være relevante at spørge ind til i mine interview. Derudover er en stor del af mine interviewspørgsmål også opstået som et resultat af nysgerrighed om emnet.

Induktion er grundlæggende kendetegnet ved, at forskeren ønsker at generalisere ud fra empiriske observationer, hvor det dermed er forskerens fund, der bliver fundamentet for en generalisering eller for dannelse af en ny teori. I den deduktive tilgang har forskeren derimod ofte et teoretisk ståsted som udgangspunkt, hvorudfra der genereres empiriske data, for derigennem at kunne be- eller afkræfte en hypotese og eventuelt revidere en teori. Dog skal det nævnes, at linjen mellem den induktive og den deduktive tilgang ikke skal forstås som skarpt optrukket. Derimod vil forskeren, der arbejder induktivt også anvende elementer af det deduktive og omvendt (Bryman 2008: 11-13). For mit projekt betyder det, at selv om jeg primært forsker ud fra en induktiv tilgang, så har jeg til dels også elementer af det deduktive med, da min forforståelse af og for-domme om emnet stammer fra en teoretisk forståelse, som jeg blandt andet har opnået gennem mine uddannelser.

Design

I dette afsnit vil jeg kort gennemgå hvordan jeg har designet mine interviewundersøgelser, og derved hvordan de er planlagte. Dette vil jeg gøre gennem Kvale og Brinkmanns syv faser for en interviewundersøgelse, da jeg mener, at det danner et hurtigt og overskueligt overblik over mine undersøgelser. Disse faser er desuden vigtige at have styr på, inden selve undersøgelsesarbejdet indledes.

1. Tematisering: Jeg har udarbejdet en problemformulering på baggrund af problemstillinger, som jeg har undret mig over. Desuden er min problemformulering også formuleret som følge af en teoretisk forforståelse af emnet og de problemstillinger, der kan være relevante for feltet.
2. Design: Jeg har udarbejdet nogle interviewguider med spørgsmål, som jeg har fundet relevante at få besvaret, for at opnå viden om min problemstilling. Jeg har valgt at anvende den semistrukturerede interviewform. Interviewene er henholdsvis 1 time og 49 minutter med studievejlederne hos Studievalg Nordjylland, 45 minutter med Jens Andresen fra Erhvervsskolerne Aars og et 33 minutters fokusgruppeinterview med de studerende på Erhvervsskolerne Aars. Alle interviewene er optaget på elektrisk lydfil.
3. Interview: Jeg har gennemført interview med Charlotte Christiansen og Majbrit Kortegaard fra Studievalg Nordjylland, Jens Andresen fra Erhvervsskolerne Aars samt seks elever fra 2. årgang på blandede linjer fra Erhvervsskolerne Aars.
4. Transskription: Interviewene er blevet brugt gennem mit analyseafsnit og de steder, som er blevet anvendt fra interviewene, er blevet transskriberede ordret.

5. Analyse: Jeg har gennemgået interviewene, kodet dem i kategorier og det brugbare er blevet analyseret med relevant teori.
6. Verifikation: Gennem hele undersøgelsesarbejdet holdes reliabilitet og validitet in mente.
7. Rapportering Resultatet af mine empiriske undersøgelser har jeg udarbejdet en specialerapport i specialiseringen Pædagogik og Pædagogisk Innovation på 10. semester på kandidatuddannelsen i Læring og Forandringsprocesser.

Antallet af informanter i en interviewundersøgelse kan variere meget alt efter, hvad undersøgelsen har til formål at afdække. Ofte vil man som forsker efterstræbe at opnå et mætningspunkt i det empiriske datamateriale, således at nye interviews ikke længere generere nye svar (Kvale og Brinkmann 2009: 133-134). Inden jeg påbegyndte min dataindsamling overvejede jeg, hvad min undersøgelse havde til formål at afdække for derigennem at finde ud af, hvilke informanter der var aktuelle for min undersøgelse. Da formålet med min empiriske undersøgelse, blandt andet, er at opnå viden om, hvordan studievejlsvejledning hjælper de unge, fandt jeg det relevant, at interviewe eksperter på netop dette område. Jeg har derfor strategisk udvalgt informanter ud fra det kriterium, at personerne skulle have en stor, specialiseret viden inden for området. Derfor blev det de to studievejlsvejledere Charlotte Christiansen og Majbrit Kortegaard fra Studievalg Nordjylland. Endvidere ville jeg opnå viden om, hvordan Studievejlsvejledning blev anskuet udefra, men stadig med professionelle øjne. Her kontaktede jeg lærer og studievejleder Jens Andresen på Erhvervsskolerne Aars, for at få hans syn på studievejlsvejledning og de unges modtagelse af denne. Jens Andresen har været studievejleder gennem tyve år og har et bredt indblik i både studievejledning, studievejlsvejledning samt de unge mennesker. Til sidst fik jeg arrangeret et fokusgruppeinterview med seks elever fra Erhvervsskolerne Aars, som alle gik på 2. årgang. De skulle være mine direkte kilder/informanter til deres opfattelse af studievejlsvejledning, samt hvilke overvejelser og tanker, de gjorde sig omkring det at træffe beslutning om uddannelse, samt hvordan de traf beslutning om valg af uddannelse.

Interview

For at give et bedre indblik i hvordan jeg har valgt at undersøge min problemstilling, har jeg valgt at referere til de interviewguides, som jeg anvendte i forbindelse med interviewet med studievejlsvejlederne ved Studievalg Nordjylland, samt interview og fokusgruppeinterview på Erhvervsskolerne Aars. Alle tre interviewguider viser en forståelse af emnet, som kommer af, blandt andet, en teoretisk forståelse, en orientering om de forskellige institutioner og et forarbejde omkring faggrupperne og de unge.

Helt overordnet, om mine interviewguides, kan man sige, at jeg har efterstræbt at formulere den i et hverdagsprog, således at den er forståelig. Derudover har jeg været opmærksom på, at to af mine

interview var med fagpersoner, som har en specialiseret viden inden for emnet og jeg har derfor ikke set det problematisk, at anvende fagbegreber og ord som `karrierelæring`, `kollektive oplæg`, `uddannelsesfremmede` og `HTX/STX` og lignende.

For at tydeliggøre min intention med mine interviewguides, har jeg valgt at tage udgangspunkt i min interviewguide, som blev anvendt ved mit interview med de to studievalgsvejledere hos Studievalg Nordjylland. Her valgte jeg, at inddele min interviewguide i fem kategorier, som er `baggrundsinformation`, `arbejdsgangen`, `målgruppen/de unge`, `betydningen af studievalgsvejledning` og `fremtiden`. Jeg samlede derefter de spørgsmål, der relateredes til hinanden, i den samme kategori. Efter hvert endt emne bestræbte jeg mig på, at samle op på, hvad vi talte om i det foregående emne, samt hvad de næste spørgsmål ville omhandle. Dette gjorde jeg, for at klargøre mine interviewpersoner og guide dem videre til de næste spørgsmål. I praksis viste det sig dog, at det ikke var alle de tiltænkte spørgsmål, der havde sin relevans, hvilket betød at jeg tilpassede interviewguiden til informanterne i interviewsituationen. Dette vil jeg komme nærmere ind på i afsnittet `Det semistrukturerede interview`.

Alle mine interviewguides indeholder indledningsvist baggrundsspørgsmål, som har til formål, at give mig et større indblik i mine informanternes liv. Her spurgte jeg eksempelvis ind til deres uddannelsesbaggrund og hvordan de var landet i deres nuværende stillinger. Udover at have en informativ funktion, så havde disse spørgsmål også til formål, at give en blid indføring til interviewet, inden mere "alvorlige" emner, som eksempelvis hvordan de unge vælger uddannelse, berøres.

I hver af de fem spørgsmålsemner har jeg efterstræbt at stille det, Kvale og Brinkmann betegner som indledende spørgsmål. Denne spørgsmålstype har til formål at give mig en beskrivelse eller fortælling, hvor mine informanter selv kan give et indblik i deres oplevelser og erfaringer med det pågældende emne (Kvale og Brinkmann 2009: 155). Et eksempel på et indledende spørgsmål er hentet fra mit interview med Charlotte Christiansen og Majbrit Kortegaard hos Studievalg Nordjylland, hvor jeg stillede spørgsmålet `Kan i prøve, at beskrive hvad jeres primære arbejdsopgaver er hos Studievalg Nordjylland?`. Undervejs i mine interview, har jeg anvendt det som Kvale og Brinkmann kalder sondrende spørgsmål og opfølgende spørgsmål, som har til formål at få informanterne til at uddybe og folde deres svar ud (Kvale og Brinkmann 2009: 156). Derudover har jeg forsøgt at anvende tavshed samt nik med hovedet, for at få informanterne til at uddybe et svar eller fortsætte en fortælling. Jeg har vedlagt interviewguiden til Studievalg Nordjylland som bilag 6.

I alle mine interviewundersøgelser har jeg valgt at anvende den semistrukturerede interviewform som dataindsamlingsmetode. Jeg har derved fravalgt eksempelvis spørgeskema som metode, hvor der ofte

anvendes lukkede eller halv-lukkede svarkategorier. Det fravalg har jeg truffet, da jeg har fundet det vigtigt for en eksplorativ undersøgelse som min, at jeg har mulighed for at stille uddybende og opfølgende spørgsmål, som ikke nødvendigvis står i interviewguiden. Dette fandt jeg også meget anvendeligt i selve interviewsituationerne, hvor jeg både stillede spørgsmål, som stod i min interviewguide, og spørgsmål som blev affødt af informanternes svar. Derudover er der endnu en fordel ved det kvalitative interview, at det, modsat en spørgeskemaundersøgelse, giver mulighed for interviewerens at omformulere spørgsmål, hvis informanterne har behov for det (Bryman 2008: 218-219).

En sidste ting som er værd at nævne, er, at jeg ser det kvalitative interview som særligt anvendeligt, da jeg har valgt den filosofiske hermeneutik som videnskabsteoretisk ståsted. Det skyldes, at det er vigtigt i den filosofiske hermeneutik at stille spørgsmål og forholde sig åbent, for at kunne opnå en horisontsammensmeltning mellem del og helhed, i dette tilfælde mellem informanterne og mig (Højberg 2009: 324-326).

Det semistrukturerede interview

Jeg vælger at anvende det semistrukturerede interview, da jeg føler, at denne interviewmetode har nogle helt klare fordele, som jeg vil uddybe i dette afsnit. Det skal dog nævnes, at skellet mellem det semistrukturerede og det ustrukturerede ikke skal forstås som en skarp opdeling. Ofte vil en interviewundersøgelse blot "lægge" sig mere op ad den ene side end den anden (Bryman 2008: 438).

Den semistrukturerede interviewform er kendetegnet ved, at interviewerens har en interviewguide, der indeholder en række specifikke emner og spørgsmål, som ønskes gennemgået gennem interviewet. Dette sikrer, at de relevante emner og spørgsmål bliver stillet, samt forskeren, hvis der er flere informanter i undersøgelsen, stiller spørgsmålene på omtrent samme måde hver gang. Det betyder dog ikke, at interviewerens ikke har frihed til at stille andre spørgsmål end dem, der fremgår af interviewguiden. Tværtimod giver det semistrukturerede interview forskeren mulighed for at forfølge relevante emner, som opstår i situationen, med spørgsmål, som ikke står i interviewguiden, og der opnås derfor en vis grad af fleksibilitet inden for de ellers faste rammer. Derudover har man som interviewer friheden til at bytte om på emnerne, hvis det i situationen viser sig, at de ikke kommer i en logisk rækkefølge (Bryman 2008: 438). Dette finder jeg særligt vigtigt i forhold til mine empiriske undersøgelser, da jeg arbejder induktivt og eksplorativt og har en filosofisk hermeneutisk tilgang, hvilket det derfor er vigtigt for mig, at jeg har mulighed for at afvige fra interviewguiden, hvis informanterne åbner op for nye, relevante emner og problemstillinger i interviewsituationen.

Mit valg af metode kan også begrundes med, at jeg gennem mine tydeligt definerede problemstillinger havde en klar ide om, hvad jeg var interesseret i at opnå viden omkring gennem mine interview. Anvendelsen af det semistrukturerede interview var derfor også en god måde for mig at sikre, at jeg kom omkring disse emner (Bryman 2008:439).

Eliteinterview og Narrativ tilgang

Med udgangspunkt i de to semistrukturerede interview, jeg har foretaget med henholdsvis studievejlsvejlederne fra Studievalg Nordjylland samt lærer og studievejlederen fra Erhvervsskolerne Aars, tager undersøgelsen form af det, som Kvale og Brinkmann betegner som et eliteinterview. Et eliteinterview kan betegnes, som et interview med en person, som kan betegnes som leder eller ekspert på området. Disse personer bestrider ofte magtfulde positioner, og de er ofte vant til at blive interviewet. Det er ikke utænkeligt, at de har forberedt oplæg eller pointer, som de selv ønsker at bringe frem gennem interviewet (Kvale og Brinkmann 2009:167). Dette forekom dog ikke umiddelbart ved nogle af de interview jeg har foretaget i forbindelse med empiriindsamling. Jeg vil ikke forkaste indtrykket af, at studievejlsvejlederne hos Studievalg Nordjylland havde gjort sig nogle tanker, omkring hvad de mente var relevant at få sat fokus på. Dette blev dog ikke dominerende under selve interviewet, da jeg havde forberedt mig grundigt med en interviewguide, der gav mig mulighed for at komme udover det og rundt om de emner, jeg fandt relevante til at få besvaret min problemstilling.

Når man som forsker skal interviewe en eliteperson, er det vigtigt at have sat sig grundigt ind i emner og relevante fagtermer, der har relevans for netop denne eliteperson (Kvale og Brinkmann 2009: 167). Jeg har gennem et forarbejde omkring Studievalg Nordjylland orienteret mig på deres hjemmeside. Jeg har derudover arbejdet med Studievalg Nordjylland tidligere som case, og har derved allerede en stor forforståelse af deres arbejdsgang samt deres arbejdsstermer og indstilling til studievejlsvejledning.

Jeg har derudover valgt at trække på elementer fra det som Kvale og Brinkmann kalder for det narrative interview, da jeg gennem begge eliteinterview samt ved fokusgruppeinterviewet har spurgt ind til informanternes fortællinger og historier. Når jeg som forsker vælger at anvende det narrative interview, er det vigtigt, at jeg i situationen er lyttende, nikker og sørger for, at der er plads til, at informanterne kan fortælle deres historie. Derudover kan det også være anvendeligt, at stille opfølgende spørgsmål for at få uddybet historien.

Fokusgruppeinterview

Med grobund fra den socialkonstruktivistiske tilgang som Bourdieu tager afsæt i, lægger det rigtigt fint i tråd med mit valg, af brugen af fokusgruppeinterview, i forbindelse med, at få de unge studerendes anskuelser i spil. Det er typisk, at man ved brugen af fokusgruppeinterview forstår den viden, der

produceres, som værende kontekstafhængig og potentiel foranderlig. Man vil ligeledes se samtalerne i fokusgruppen, som socialt formative, hvor det er nødvendigt, at se på både indholdet i samtalerne og interaktionsformerne (Brinkmann og Tanggaard 2010: 121-122). I min metodiske forståelse lægger jeg mig op ad Atkinson & Coffey (2003), hvor jeg forstår alle typer af data, om det er fra fokusgrupper, deltagende observationer, individuelle interviews eller eksisterende tekster, som udtryk for en social handling. Der er blot tale om sociale handlinger i forskellige kontekster (Brinkmann og Tanggaard 2010: 122). Det er vigtigt, når man arbejder med fokusgruppeinterview, at de siger noget om de sociale interaktioner, der finder sted mellem deltagerne. Dette kommer til udtryk i mit fokusgruppeinterview, da det primært skal bruges til, at se på de sociale normer for valg af uddannelse og hvad der er normativ tænkning hos de unge. Det er gennem de unges sammenligninger af forståelser og erfaringer, der vil kunne findes viden om kompleksiteterne gennem deres betydningsdannelser og sociale praksisser. Disse vil være mere besværlige for mig som forsker, at finde frem gennem et individuelt interview (Brinkmann og Tanggaard 2010: 123).

En anden metodisk styrke, som bliver tydelig ved anvendelsen af fokusgruppeinterview, er at gruppen er et middel til at producere langt mere komplekse data, end dem der vil kunne findes på samme tid, men ved blot en informant. Den styrke der ligger i, at man gennem fokusgruppeinterview kan producere koncentreret information om et bestemt emne, uden at det bliver særligt påtrængende overfor deltagerne, vil være speciel hensigtsmæssig i visse situationer hvor der er tale om børn eller i dette tilfælde unge mennesker, som kan være lidt forskrækkede over situationen og kan nyde godt af fællesskabets tryghed (Brinkmann og Tanggaard 2010: 123).

I mine indledende samtaler med Lærer og studievejleder Jens Andresen, talte vi om muligheden for, at jeg kunne få lov at gennemføre et fokusgruppeinterview med studerende på Erhvervsskolerne Aars og hvilke elever, det så ville være, at jeg kunne komme i kontakt med. Ved udvælgelsen af deltagere til et fokusgruppeinterview var det vigtigt for mig, at det blev en gruppe af studerende, som var nogen lunde det samme sted, tidsmæssigt, i deres uddannelse. Det ville betyde, at de ca. var kommet til de samme beslutningsprocesser i forhold til valg af videreuddannelse. Det var også vigtigt, at eleverne ikke var alt for homogene men dog heller ikke for heterogene. Hvis gruppen af unge studerende ville være for homogen, kunne jeg risikere at opleve, at der ikke ville komme nok interessant interaktion mellem gruppedeltagerne. Men ved en alt for heterogen gruppe, ville der være mulighed for, at der enten kunne opstå konflikter eller at deltagerne simpelthen ikke kunne relatere til hinanden (Brinkmann og Tanggaard 2010: 124). Jeg vil i afsnittet `Interviewsituationerne` komme nærmere ind på den konkrete kontekst, for det fokusgruppeinterview jeg foretog på Erhvervsskolerne Aars.

I struktureringen af et fokusgruppeinterview er det essentielt at forholde sig til hvilken indfaldsvinkel og model, man har tænkt sig at anvende og hvorfor. Der er primært to måder at strukturere et fokusgruppeinterview på, hvilket har relevant betydning for hvilke data, der vil blive fremstillet i fokusgruppeinterviewet. Man kan vælge, at anlægge *den løse eller åbne model*, som er specielt velegnede til eksplorative dataproduktioner, eller som fortløbende emneafdækning i forhold til et kommende individuelt interview eller deltagende observation. I forhold til denne metodevinkel vil fokusgruppedeltagerne få brede muligheder for, selv at vælge hvordan de vil tale om et emne og i hvilken retning de vil tage samtalerne (Brinkmann og Tanggaard 2010: 126). Ved *den stramme model* for strukturering, inden for fokusgruppeinterview, er det primære fokus på det indholdsmæssige i diskussionerne frem for interaktionen mellem de deltagende. Man kan ikke sige, at den stramme model er mindre eksplorativ, da denne strukturering prøver at opnå så mange forskellige synspunkter på emnet som muligt (Brinkmann og Tanggaard 2010: 126). Jeg har i arbejdet og udførelsen af mit fokusgruppeinterview arbejdet med den stramme model. Jeg har valgt den stramme model af flere grunde, men den primære grund er, at jeg i forud for fokusgruppeinterviewet allerede besad en stor viden omkring emnet, hvilket gav mig mulighed for at stille relativt præcise spørgsmål. Derudover var jeg begrænset af den tid, jeg fik mulighed for at afholde fokusgruppeinterview på, da der fra skolen kun kunne afsættes 30 minutter, hvilket betød, at jeg hurtigt skulle nå ind til kernen af undersøgelsen og stille præcise spørgsmål, for at få de svar jeg var på jagt efter.

En ting jeg har været særligt opmærksom på, i forbindelse med udførelsen af et fokusgruppeinterview, er den "nye" rolle som moderator, som var ny for mig. Jeg har foretaget individuelle interview, samt interview med op til to personer ad gangen, men aldrig et rigtigt fokusgruppeinterview. Rollen som moderator skiller sig ud fra rollen som interviewer gennem de handlinger der er forbundet med opgaven. Som moderator har man en anden mere omfattende form for social interaktion med deltagerne i fokusgruppen. Som moderator er man selvfølgelig lige som ved et individuelt interview professionel lyttende, samt er opmærksom og fleksibel for at skabe et godt socialt rum for interviewet (Brinkmann og Tanggaard 2010: 127). Men udover disse centrale og elementære forhold, der bestemt skal være til stede, er en af de vigtige opgaver, at få deltagerne i gruppen til at interagere med hinanden. Det er også vigtigt i rollen som moderator, at være i stand til at styre de sociale dynamikker, der måtte opstå i fokusgruppeinterviewet (Brinkmann og Tanggaard 2010: 127).

De tre primære opgaver for en moderator er; først at kunne skabe en uformel stemning, vigtigst ved introduktionen til fokusgruppeinterviewet (Brinkmann og Tanggaard 2010:127). Dette tog jeg i nøje betragtning ved det fokusgruppeinterview jeg afholdte på Erhvervsskolerne Aars. Jeg var klar over, at det

var unge mennesker, som ville sidde foran mig, og jeg valgte at skabe en let stemning ved, blandt andet, at servere slik og sodavand. Jeg overvejede også hvilket tøj og hvilke sko jeg skulle have på den dag, og valgte flade sko og et ikke alt for professionelt sæt tøj. Jeg benyttede mig i stort omfang af humor, for igen at give en let stemning og gøre mig selv tilgængelig for de unge, samt holdt en samtalestil og et ordforråd, som jeg mente ville appellere til de unge. En anden ting som er vigtig, at holde sig for øje i rollen som moderator, er at være i stand til, at få deltagerne til at deltage aktivt. Det vil sige, at få dem til at interagere med hinanden og ikke kun mig (Brinkmann og Tanggaard 2010: 127). Jeg havde en klar plan om, at jeg som moderator ikke skulle være alt for dominerende i samtalen og lagde i min indledende beskrivelse, af hvad der skulle ske i løbet af interviewet, også op, at eleverne skulle tale sammen og til hinanden. Jeg havde forberedt min præsentation af mine spørgsmål til gruppen, ved at lave små spørgsmålskort, som de så skiftet vis kunne læse op for hinanden og tale om sammen. Løsningen med kortene var rigtigt godt, da det hele tiden fik de forskellige deltagere i tale, men jeg fandt stadig, at de unge konstant rettede deres henvendelse og svar til mig mere end til hinanden. Det lykkedes i få af spørgsmålene, at de unge fik en samtale mellem dem, men i de fleste tilfælde, svarede de enkeltvis og svarene blev henledt til mig. For at kunne have sat de unge mere i samtale med hinanden, kunne jeg have arbejdet fællesskabsopgaver ind i fokusgruppeinterviewet, hvilket ville have givet dem en større fællesskabsfølelse, hvilket givetvis ville have fordret mere indbyrdes kommunikation. Jeg befandt mig i en tidsbegrænset situation, som ikke gav mig mulighed for at prioritere denne form for arbejdsgang. Jeg havde nogle helt specifikke spørgsmål, som jeg var interesseret i at få svar på, og gennem den stramme strukturering af interviewet, som jeg havde valgt at anvende, gav det mest mening og producerede mest brugbart materiale til mit projekt på denne måde. Den tredje ting, man som moderator skal være opmærksom på i foretagelsen af et fokusgruppeinterview, er at være facilitator for at styrke deltagerne i at producere og udtrykke så mange varierede meninger og erfaringer som muligt (Brinkmann og Tanggaard 2010: 127). De elever, som havde valgt at deltage i mit fokusgruppeinterview, var ikke fremmede for at deltage i diskussioner og tilkendegive deres holdninger og interesser, hvilket gjorde mit arbejde som moderator lidt lettere i denne forbindelse. De unge var glade for at udtrykke deres tanker og overvejelser og svarede ivrigt på mine spørgsmål. Jeg vil præsentere de unge, som deltog i fokusgruppeinterviewet, yderligere i afsnittet 'Interviewsituationerne'.

I processen med at få skabt de rette betingelser for et, for så vidt muligt, vellykket fokusgruppeinterview, havde jeg ydermere fokus på min præsentation og introduktion til interviewet. Det var relevant, lige som de overvejelser jeg gjorde mig omkring påklædning, tone og tilgang, at fokusere på, at give eleverne en forståelse af, hvad de var stillet op til. Det var vigtigt, at eleverne blev sat ind i hvad årsagen til min tilstedeværelse var, hvad mine kerneområder er, hvad min baggrund årsag er for at komme til dem. Jeg præsenterede den rolle jeg gerne ville påtage mig gennem diskussionerne og hvilken rolle, jeg ønskede at

de ville påtage sig. Det var også vigtigt for mig, at forklare, at jeg ikke var der for at lære dem noget, men at de til gengæld sad med svarene om deres eget liv, tanker og erfaringer, og at det var dem jeg var interesseret i (Brinkmann og Tanggaard 2010: 128).

Rent lavpraktisk arbejdede jeg med både beskrivende start-spørgsmål og evaluerende start-spørgsmål (Brinkmann og Tanggaard 2010: 130). Start-spørgsmål er åbne spørgsmål, som giver plads til, at der kan svares på forskellige måder og der er plads til forskellige meninger og holdninger. Jeg havde udformet mine spørgsmål på en måde, så jeg håbede, at alle eleverne ville kunne komme til orde. Jeg startede ud med en præsentationsrunde, for at alle fik hilst på hinanden og fik et indblik i alder, baggrund, forældrenes baggrund og forventninger til fremtiden. Hertil blev der anvendt beskrivende start-spørgsmål, samt en uformel tilgang til tillægsspørgsmål og kommentarer. Efter de første indledende spørgsmål, som var karakteriseret som beskrivende start-spørgsmål, bevægede vi os over i de mere evaluerende start-spørgsmål som eksempelvis *"Hvad kan være svært ved at vælge uddannelse"* og *"Hvad kan du bruge studievalgsvejledning til"*. Jeg har vedlagt et billede af nogle af de evaluerende start-spørgsmål som bilag 7.

For til sidst at opsummere min begrundelse for at vælge fokusgruppeinterview, som et yderligere bidrag til min empiriindsamling, efter de to eliteinterview jeg foretog med henholdsvis Charlotte Christiansen og Majbrit Kortegaard samt Jens Andresen, så fandt jeg det yderst vigtigt, at få de unge elevers egne tanker og erfaringer i spil i mit projekt. Jeg valgte fokusgruppeinterviewformen, for at samle flere unge på en gang, og på den måde, gøre brug af deres indbyrdes interaktion, til at sætte gang i forskellige tanker på emnet. Jeg kunne have valgt at afholde enkelt interview med de unge, men mente, at den sociale interaktion ville bidrage til flere og mere dybdegående overvejelser om emnet. Der var bestemt også en tidsfaktor, at tage i betragtning, fra min side af, da det ville være meget mere tidskrævende med seks ekstra interview. En anden dataindsamlingsmetode jeg kunne have taget i brug, i stedet for fokusgruppeinterviewet, var at udsende spørgeskemaer til de unge på Erhvervsskolerne Aars. På den måde kunne jeg uden tvivl, være nået ud til mange flere end seks elever, men jeg ville ikke være sikker på kvaliteten af de resultater, som jeg ville være endt ud med. Derudover arbejder jeg filosofisk hermeneutisk og havde en tro på, at diskussionen i den sociale praksis ville skabe et dynamisk rum for undren, fundering og derved tilkendegivelse af varierede svar. Måske endda flere og mere forskellige svar, end dem jeg ville have fået gennem spørgeskemametoden.

Interviewsituationerne

Interviewet hos Studievalg Nordjylland var det første interview jeg fik i stand, det blev afholdt i Studievalg Nordjyllands egne lokaler i Aalborg, da jeg fandt det ideelt med henblik på, at informanterne ville have lettere ved at slappe af i velkendte rammer. På denne måde blev det også mindst muligt tidskrævende for

mine informanter. Mine informanter var Charlotte Christiansen, som havde arbejdet ved Studievalg Nordjylland i et år og, som hun selv beskrev det, så var hun stadig ny på kontoret. Den anden informant var Majbrit Kortegaard, som havde været hos Studievalg Nordjylland siden det åbnede op i Aalborg for 13 år siden, så man kan sige, at hun er et bredt kendskab til hele den historie som Studievalg Nordjylland har med sig.

Jeg indledte interviewet med at informere informanterne om, at jeg gennem interviewet, som ville blive digitalt optaget, ville komme igennem en række forberedte spørgsmål, men at de til hver en tid kunne bede mig slukke for optagelsen eller vælge ikke at svare på mine spørgsmål. Jeg spurgte også til hvorvidt de to informanter havde indvendinger mod, at jeg brugte deres navne samt afslørede navnet på deres arbejdsplads, hvilket der ikke var nogle indvendinger imod. Dette vil jeg komme lidt nærmere ind på i afsnittet `Rapportering og etiske overvejelser`.

Inden interviewet havde jeg oplyst Charlotte Christiansen, som var den jeg havde en mailkorrespondance med forud for vores møde, omkring mit projekt og min problemstilling, hvilket jeg gentog ved begyndelsen af interviewet. I selve interviewsituationen var jeg opmærksom på, at sætte mine for-domme og forforståelser på spil gennem både min interviewguide og gennem mine opfølgende spørgsmål, for derigennem at opnå en bredere forståelse af min problemstilling. Vi havde på forhånd aftalt at interviewet ville tage cirka halvanden time, alt efter hvor meget de ville have at fortælle. I praksis varede interviewet en time og halvtreds minutter, da det viste sig, at informanterne havde en del de ønskede at fortælle og havde mange og klare holdninger til tingene. Jeg så det dog ikke som noget problem, da mine informanter selv var villige til at fortsætte interviewet, efter de halvanden time var gået.

Mit interview med lærer og studievejleder Jens Andresen var det andet interview jeg afholdt. Det kom i stand gennem en forespørgsel fra min side af, om han var interesseret i at stille op til at par spørgsmål vedrørende studievejlsvejledning og hans tanker i forhold til elevernes møde med Studievalg Nordjylland. Jeg fik at vide, gennem mit interview hos Studievalg Nordjylland, at Erhvervsskolerne Aars var de sidste inden sommerferien, der skulle have afholdt, det som fra Studievalg Nordjyllands side af kaldes kollektive oplæg. Her kommer en studievejlsvejleder ud på gymnasieskolerne og fortæller de unge forskellige tips og tricks samt generel information, omkring det at vælge videregående uddannelse. Dette så jeg som en mulighed for, måske at komme til at overvære et af disse kollektive oplæg, men det blev gjort tydeligt fra Studievalg Nordjyllands side af, at de ikke var interesseret i. Jeg tog derfor kontakt til Jens Andresen, for at se om han kunne være en mulighed for mig, at komme nærmere de kollektive oplæg. Men det kollektive oplæg var allerede blevet afholdt, da jeg endeligt kom i kontakt med Jens. Men det viste sig, at det slet ikke var nogen dårlig ting. Jeg ved på nuværende tidspunkt ikke hvad de observationer ville have bidraget med i

mit projekt, men det interview jeg fik med Jens Andresen og det efterfølgende fokusgruppinterview, som han fik sat sammen for mig, er til stor berigelse for mit projekt.

Ved mit interview med Jens Andresen, blev det lige som hos Studievalg Nordjylland, afholdt på informantens hjemmebane, igen for at gøre det så lidt besværligt som muligt og for at skabe nogle gode og trygge rammer på hans eget kontor. Vi havde på forhånd aftalt, at interviewet kunne afholdes på en halv time, men det strakte sig over 45 minutter, hvilket igen var informantens eget valg. Jeg indledte interviewet med de samme informationer om mit projekt og udformningen af mine interviewspørgsmål, samt en snak om, hvor vidt jeg skulle tilsløre hans eller skolens navn, hvilket ikke var tilfældet.

Det sidste interview jeg fik i stand, var et fokusgruppinterview, som jeg foretog med fem studerende fra Erhvervsskolerne Aars. Disse elever var udvalgt af Jens Andresen til at skulle deltage i interviewet. Der skulle oprindeligt have været seks elever, men en var syg på dagen. Eleverne var William, 18 år og gik på HHX 2. årgang, Sagidian, 18 år og gik på HHX 2. årgang, Malthe, 17 år og gik på HTX 2. årgang, Helene, 18 år og gik på THX 2. år og Anita, 19 år og gik på THX 2. år. Jeg blev efterfølgende fokusgruppinterviewet gjort opmærksom på, af Jens Andresen, at eleverne som var blevet udtaget til interviewet var en del af det de kaldte et talenthold. Det betød ikke, at de besad nogle specielle talenter, men at de havde tilmeldt sig selv, til at være forsøgskaniner for forskellige projekter, samt stå model for sådan

Jeg indledte fokusgruppinterviewet stort set på samme måde som de foregående to interview, blot lidt mindre formelt. Jeg brugte humor i en større stil end ved de to andre interview, hvilket jeg gjorde for at skabe en uformel stemning, som der er behov for ved et fokusgruppinterview jf. afsnittet `Fokusgruppinterview`. Der var afsat 30 minutter til fokusgruppinterviewet og det blev stort set overholdt, med nogle få minutters overtid, men eleverne havde undervisning de skulle tilbage til, så det var den tid jeg havde til rådighed.

Transskription

Jeg har valgt at optage mine interview som en elektronisk lydfil, og jeg har herefter valgt at transskribere, de passager som jeg benytter mig af i projektet, ordret fra talesprog til skrift ved hjælp af programmet Express Scribe, som gør det lettere at spole tilbage og hører de samme passager af interviewet igen.

Jeg er naturligvis opmærksom på, at jeg, ved at fravælge at videooptage interviewene, ikke har indfanget mimik, kropssprog, stemmeleje mv. Videooptagelse er dog en meget omstændelig og tidskrævende proces (Kvale og Brinkmann 2009:201), og da jeg har valgt at fokusere på meningsfortolkning i analysen, følte jeg ikke, at eksempelvis kropssprog havde en afgørende betydning for analysen. Udsnittene af transskriptionerne ligger som bilag 5.

Analyse

I dette afsnit vil jeg redegøre for, hvordan jeg har bearbejdet og analyseret mit empiriske datamateriale.

Indledningsvist har jeg valgt at bearbejde mine interview med det som Kvale og Brinkmann betegner som meningskodning. Det handler om, at der knyttes et eller flere ord til et eller flere citater i interviewet. Det har jeg valgt, da jeg mener, at det er med til at gøre den store mængde interviewmateriale, som er resultatet af over tre timers interview, overskueligt og analyserbart. Der kan skelnes mellem begrebsstyret og datastyret kodning, hvor begrebsstyret kodning refererer til, at forskeren allerede forud for kodningsprocessen har udviklet de koder, som anvendes. Dette kan eksempelvis gøres ud fra eksisterende forskning på området. Jeg har valgt at anvende datastyret kodning, som handler om, at jeg påbegynder kodningen uden forudbestemte koder og udvikler dem, efterhånden som jeg hører interviewene igennem. Eksempelvis kan aktiviteter, normer, symboler, rammer, miljøer mv. kodes (Kvale og Brinkmann 2009: 223-225). Efter jeg har arbejdet med koder i interviewene, bevæger jeg mig videre over i næste del af analyseprocessen, nemlig meningsfortolkning.

Selv om fortolkning er i den filosofiske hermeneutik er et ontologisk princip, hvilket betyder, at den ikke indeholder en stringent metode til at opnå den rette fortolkning, har jeg valgt at anvende den hermeneutiske meningsfortolkning som analysemetode. Det valg har jeg truffet ud fra den overbevisning, at denne analysemetode indeholder elementer, som viser sig frugtbare i forhold til min analyse. Jeg har derfor valgt at analysere ud fra det som Kvale og Brinkmann betegner som de tre fortolkningskontekster: Selvfølgelig, kritisk commonsense-forståelse og teoretisk forståelse. I den første forståelseskontekst, selvfølgelig, handler det om for mig som forsker at formulere informanternes udsagn, sådan som jeg har forstået det. Her er jeg derfor meget citatnær med en kort formulering af informanternes egen selvfølgelig (Kvale og Brinkmann 2009: 237). Dette vil jeg gøre som det første efter et inddraget citat i analysen.

I kritisk commonsense-forståelse, som er den anden fortolkningskontekst, handler det for mig om, at jeg skal række ud over informanternes egen selvfølgelig for dermed at kunne indbefatte en bredere forståelsesramme. I denne fortolkningskontekst er det eksempelvis muligt for mig at forholde mig kritisk til det, som informanterne siger (Kvale og Brinkmann 2009: 238).

I den sidste forståelseskontekst, teoretisk forståelse, vil der ofre rækkes ud over både første og anden forståelseskontekst, og der vil her inddrages et teoretisk perspektiv (Kvale og Brinkmann 2009: 239). Dermed er det i denne del af citatanalysen, at jeg vil inddrage de teorier, som jeg finder anvendelige til at belyse min problemstilling. Her vil jeg eksempelvis anvende teori af Pierre Bourdieu og Tron Inglar.

Verifikation

Dette afsnit vil omhandle, hvordan jeg kvalitetssikrer mit empiriske arbejde, og jeg vil derfor komme ind på, hvordan jeg sikrer validitet, reliabilitet og generaliserbarhed i mit undersøgelsesarbejde. Begreberne validitet, reliabilitet og generaliserbarhed knyttes ofte til den kvantitative tilgang, og jeg vil derfor "oversætte" dem til en kvalitativ kontekst, således at jeg kan vurdere kvaliteten af min undersøgelse.

Reliabilitet handler om pålideligheden i undersøgelsen, og den vurderes ofte ud fra, hvorvidt undersøgelsen kan gentages. Det kan ofte være svært for de kvalitative undersøgelser at leve op til dette krav, da de empiriske data altid genereres i en bestemt social kontekst og derfor eksempelvis er afhængig af situationen, forskeren og informanten (Bryman 2008: 376). I min undersøgelse er dette krav da heller ikke efterstræbelsesværdigt at imødekomme, da jeg anvender en filosofisk hermeneutisk tilgang, hvor jeg sætter mine for-domme og forforståelser på spil i mødet med interviewpersonerne (Højberg 2009: 321-323). Det vil derfor ikke være muligt for en anden forsker at opnå de præcise sammen svar som mig, da personerne ikke har den samme forståelseshorizont, og derved for-domme og forforståelser, som jeg har. For at andre kan vurdere pålideligheden af mine undersøgelser, vælger jeg at gøre den gennemskuelig ved at forsøge at eksplicitere mine til- og fravalg, således at en anden forsker kan følge min forskningsproces (Bryman 2008: 378).

I kvalitative undersøgelser er der ofte en høj grad af intern validitet, som refererer til, hvorvidt der er en sammenhæng mellem den problemstilling der ønskes undersøgt og den empiri, der indsamles. Det kan også være en vurdering af, om der er sammenhæng mellem det empiriske datamateriale og den teori, der anvendes til at belyse det (Bryman 2008: 376). I mit undersøgelsesarbejde har jeg i hele forskningsprocessen holdt den interne validitet for øje, for at sikre, at jeg har truffet valg, som har været logiske i forhold til, hvad jeg ønskede at undersøge.

Når generaliseringen af resultaterne fra en undersøgelse skal vurderes, kan der skelnes mellem statistisk og analytisk generaliserbarhed. I kvantitative undersøgelser efterstræbes statistisk generaliserbarhed ofte, hvor den sikres med eksempelvis en stor, repræsentativ stikprøveundersøgelse. En kvalitativ undersøgelse som min omfatter ofte en mindre antal cases eller interview, og det kan derfor være anvendeligt at tale om analytisk generaliserbarhed. Analytisk generaliserbarhed handler om, at en mere generel gyldighed sikres gennem eksempelvis sammenligning af undersøgelsens resultater med andre cases, interview og teori samt forskning på området. Det er derfor også centralt, at der i projektet beskrives, analyseres og fortolkes grundigt og systematisk, således at det bliver muligt at sammenholde mine resultater med eksempelvis eksisterende teori. Derudover handler det også om at sætte projektet på spidsen og derigennem udfordre eksisterende teori og forskning på området (Antoft og Salomonsen 2007: 49-51).

Rapportering og etiske overvejelser

Denne projektrapport er udarbejdet som et specialeprojekt på 10. semester på kandidatuddannelsen i Læring og Forandringsprocesser ved Aalborg Universitet i specialiseringsfaget Pædagogik og Pædagogisk Innovation. Rapporten lever derfor op til de krav og retningslinjer, der er stillet for denne uddannelse.

I en interviewundersøgelse er det vigtigt, at man overvejer etiske problemstillinger, som kan opstå i forskningsprocessen. I forbindelse med mine interview har jeg forsøgt at imødekomme eventuelle etiske problemstillinger ved blandt andet at sørge for, at sikre informeret samtykke, hvilket betyder, at jeg inden påbegyndelse af interviewene afklarede informanterne hvad det empiriske materiale ville blive brugt til (Kvale og Brinkmann 2009: 299). Derudover informerede jeg dem om, at de havde ret til at stoppe interviewet eller undlade at svare på spørgsmål, hvis de af en eller anden grund ikke havde lyst eller var i stand til det.

En anden etisk problemstilling, som jeg valgte at tale med mine informanter om, var, hvorvidt jeg skulle anonymisere og dermed anvende fiktive navne for at sikre fortrolighed (Kvale og Brinkmann 2009: 299). Mine informanter havde dog ikke nogle problemer med, at jeg anvendte deres oprindelige navne som `Jens` og `Studievalg Nordjylland`. Dette kan eventuelt skyldes, for interviewene af Charlotte Christiansen, Majbrit Kortegaard og Jens Andresen, at omdrejningspunktet for interviewene primært var de overvejelser og tanker, som de gjorde sig om studievalgsvejledning generelt, og at det derved havde en mere informativ karakter, frem for at være et interview der indeholdt mange følsomme data. For eleverne ved fokusgruppeinterviewet, var de unge ikke kedede af, at give mere personlige oplysninger videre og havde ingen problemer med, at jeg opgav deres navne.

Analyse

I det følgende afsnit vil jeg analysere mit empiriske datamateriale. I selve analysen vil jeg prøve at efterstræbe at afdække, hvordan Studievalg Nordjylland er opbygget som institution, med deres arbejdsgange og hensigter. Dette vil jeg gøre ud fra en forståelse af, at Studievalg Nordjylland er den førende instans indenfor studievalgsvejledning, hvilket giver en god grund til at afdække hvordan Studievalg Nordjylland opererer, forbereder, udformer og udfører deres studievalgsvejledning. Derudover er det vigtigt at få et indblik i, hvilken målgruppe der er modtager af studievalgsvejledning og hvilke udfordringer de står overfor i forbindelse med valg af uddannelse.

Min analyse er delt op i de tre følgende afsnit: `Studievalg Nordjylland`, hvor jeg vil arbejde med empiri af Charlotte Høgygaard Hansen, `De unge vejledte og deres betingelser`, hvor jeg inddrager teori af Thomas Ziehe, Knud Illeris og Pierre Bourdieu, og `Vejledningens betydning`, hvor jeg vil arbejde med teori af Knud Illeris samt ekspertudtalelser fra studievalgsvejlederne fra Studievalg Nordjylland. Indledningsvist vil jeg rette blikket mod Studievalg Nordjylland, der, som tidligere nævnt, er den vejledende instans for studievalgsvejledning af unge mennesker i forbindelse med valg af videregående uddannelse.

Studievalg Nordjylland

Ifølge Jank og Meyer (2012) har de rammer og den kontekst, hvori undervisning finder sted, stor betydning for undervisningen. Derfor er det vigtigt, når jeg, vælger at arbejde med studievalgsvejledning, også at se nærmere på de betingelsesstrukturer, inden for hvilke studievalgsvejledningen finder sted. Her har jeg til hensigt at forstå rammerne for studievalgsvejledningen, som skal bistå de unge i at vælge uddannelse. Jeg vil primært have fokus på de kollektive oplæg som Studievalg Nordjylland afholder ude på de forskellige gymnasieskoler, da det er den studievalgsvejledning der rammer bredest blandt de unge.

Jeg inddrager empiri, som jeg indhentede gennem et interview med Charlotte Høgygaard Hansen tilbage i 2013. Hun var på det tidspunkt ansat som studievalgsvejleder ved Studievalg Nordjylland og hun var med til at starte Studievalg op i foråret 2005. Jeg anvender empiri af Charlotte Høgygaard Hansen som kilde til generel information omkring Studievalg Nordjylland som institution i stedet for, eksempelvis at arbejde med dokumentanalyse af Studievalg Nordjyllands hjemmeside, hvor der også står beskrevet arbejdsopgaver, arbejdsgangen ol. Jeg mener dog, at når jeg har valgt at arbejde filosofisk hermeneutisk og i den forbindelse ser værdien i forståelsen og fortolkningen som et grundvilkår, at få en beskrivelse af Studievalg Nordjylland og studievalgsvejledernes arbejdsgang, må være mest oplagt erhvervet gennem en studievalgsvejleder egne udtalelser og forståelser. Jeg vil have særligt fokus på de kollektive oplæg, som Studievalg Nordjylland opererer med ude på de forskellige gymnasieskoler, da de er grundlag for den primære studievalgsvejledning de unge får.

I 2004 blev Studievalg Nordjylland en realitet, hvilket skete som en del af den vejledningsreform, som den daværende regering havde besluttet. Overordnet set vejleder Studievalg Nordjylland fire forskellige hovedgrupper. Der er tale om henholdsvis elever fra erhvervsuddannelserne, gymnasieskolerne, sabbatisterne, der står mellem bestået studentereksamen og en videregående uddannelse, samt folk, der har været i arbejde i en kortere eller længere periode, og som nu skal tilbage i uddannelsessystemet eventuelt i forbindelse med opkvalificering (Int. Charlotte H. H. 2013: 1).

Som vejledningsinstitution hører Studievalg Nordjylland ind under Ministeriet for Forskning, Innovation og Videregående Uddannelser. Dette påvirker på nogle områder arbejdsgangen hos Studievalg Nordjylland. Eksempelvis er studievalgsvejlederne, deriblandt min informant Charlotte, projektansatte ved ovennævnte ministerium. Projektansættelsen har en varighed på fire år, hvorefter stillingerne sendes i udbud, og de tidligere ansatte må på ny byde ind med, hvordan de forestiller sig, at de i fremtiden vil varetage vejledningsopgaverne i konkurrence med andre potentielle tilbud. Denne proces fungerer som en form for selvevaluering, eftersom de daværende studievalgsvejledere hos Studievalg Nordjylland var nød til at tage stilling til deres hidtidige fremgangsmåder og forbedre disse for ikke at blive udkonkurreret og derigennem miste deres job (Int. Charlotte H. H. 2013: 2). Generelt om Studievalg Nordjylland kan det siges, at organisationen varetager en bred vifte af arbejdsopgaver i landsdelen som eksempelvis individuelle samtaler, fælles oplæg på gymnasieskolerne, screeninger, samt tilrettelæggelse af workshops for en særlig gruppe, som kaldes 'unge med udvidet behov' (Charlotte H. H. 2013: 1-20).

I hverdagen arbejder vejlederne i Studievalg Nordjylland både individuelt og sammen om flere forskellige opgaver. En stor del af deres praksis er baseret på vidensdeling vejlederne imellem. Et eksempel på dette er 'kollektiv-gruppen', der arbejder sammen om at udarbejde materiale, som derefter bliver fordelt til de andre vejledere for at sikre mest mulig ensartethed i de kollektive oplæg. Dette garanterer, at eleverne på de nordjyske uddannelser får sammenlignelige informationer gennem de oplæg, som Studievalg Nordjylland afholder på gymnasieskolerne (Charlotte H. H. 2013: 5).

Udover vejlederen fra Studievalg Nordjylland har hvert gymnasium undervisere, der fungerer som studievejledere. Disse studievejlederes arbejdsopgaver handler eksempelvis om fastholdelsen af eleverne i studieforløbet, samt trivsel og studieteknik. Dette afskille sig fra Studievalg Nordjyllands primære opgaver, som omhandler overgangsvejledning. Når der tales om overgangsvejledning, menes der den vejledning der vedrører elevernes overgang fra deres nuværende ungdomsuddannelse til en fremtidig, videregående uddannelse (Charlotte H. H. 2013: 4).

En af Studievalg Nordjyllands hovedopgaver består, som tidligere nævnt, i afholdelsen af kollektive oplæg på landsdelens gymnasieskoler. Formålet med disse kollektive oplæg er at informere eleverne om uddannelsesmæssige muligheder samt opfordre til refleksion over de beslutninger, der skal træffes i forbindelse med uddannelsesvalg. Studievalgsvejlederne arbejder med en treårig plan for at informere eleverne grundigt, i hvad de kan vente i forhold til at skulle vælge uddannelse, samt hvordan selve processen skal finde sted. Udover en treårig plan for informering og refleksionsarbejde ude på gymnasieskolerne arbejder Studievalg Nordjylland også med en række eksterne arrangementer, som også har til formål at hjælpe eleverne i deres uddannelsesvalsproces. Disse arrangementer bliver præsenteret på elevernes tredje årgang på de gymnasiale uddannelser, hvor studievalgsvejlederen, der er tilknyttet den enkelte gymnasieskole, opfordrer eleverne til at deltage. Det er dog forskelligt, hvordan de enkelte skoler vælger at gøre det muligt for eleverne at deltage i forhold til undervisningsplanlægning (Charlotte H. H. 2013: 14). De eksterne arrangementer finder sted i form af studiepraktik, som åbent hus på uddannelsesstederne samt 'Studie og Karrieredag', der finder sted i Aalborg Kongres og Kulturcenter. Studiepraktik foregår hvert år i efteråret, hvor gymnasieeleverne får mulighed for at bruge en eller flere dage på et videregående uddannelsessted for at stifte bekendtskab med en potentiel uddannelse og dennes arbejdsmetoder og miljø (Charlotte H. H. 2013: 14-15).

Studievalg Nordjylland søger at støtte eleverne i deres uddannelsesvalg gennem information, refleksion og eksterne arrangementer (Charlotte H. H. 2013: 27-30).

"(...) dem ser vi mere som det der stakit, som de så hægter deres proces op på, ikke også? Så der er noget – der er noget grundlæggende information, som vi skal levere i de kollektive oplæg, fordi vi har pligt til det også i vores bekendtgørelse, ikke også? (...) At der er så måske er en udviklingsproces, der fortsætter derudover i det øjeblik vi møder dem kollektivt. (...)"
(Charlotte H. H. 2013: 9-10).

I det ovenstående citat giver Charlotte H. H. udtryk for, at de kollektive oplæg på gymnasieskolerne har til formål at skabe og vedligeholde en refleksionsproces hos eleverne om uddannelsesvalg og muligheder. Hun beskriver forløbet som et stakit, som eleverne kan benytte sig af for at skabe overblik og forståelse for de uddannelsesvalg, der er til rådighed. En vigtig del af de kollektive oplæg, og derved det stakit som studievalgsvejlederen søger at skabe, er at differentiere i forhold til uddannelsesstederne (Charlotte H. H. 2013: 16).

De unge vejledte og deres betingelser

I dette afsnit vil jeg behandle det som Jank og Meyer (2012) referere til som de personbundne rammer og se nærmere på elevernes forudsætninger (Jank og Meyer 2012: 69-70). I det følgende afsnit vil jeg ved analyse af interview med Studievalg Nordjylland samt fokusgruppeinterview og Interview med Jens Andresen fra Erhvervsskolerne Aars, undersøge Studievalg Nordjyllands målgruppe, som udgøres af eleverne på de Nordjyske gymnasieskoler. For at forstå hvad studievalgsvejledning har af betydning, for de unges valg af videregående uddannelse, finder jeg det centralt at få et indblik i hvem modtageren er for denne vejledning. Jeg vil, ved at lave en karakteristik af den brede gruppe af unge, få et indblik i hvad de unges forhold umiddelbart er til studievalgsvejledning, hvordan de unge oplever den verden de befinder sig i, som igen har betydning for de overvejelser de gør sig og hvilke problemstillinger, de står overfor i deres proces med at vælge en videregående uddannelse. I dette analyseafsnit vil jeg arbejde med en todeling, hvor jeg i første del, som jeg har kaldt 'De unges betingelser', se på nogle af de forhold der spiller ind i det uddannelsessamfund, de unge er et produkt af, og jeg vil her bringe Pierre Bourdieu, Thomas Ziehe og Knud Illeris i spil. Med Bourdieus syn på den kulturelle kapital i forhold til uddannelses- og opdragelsesstrategier samt hans begreb omkring habitus, som har betydning for de unges selvforståelse og derfor deres valg og Thomas Ziehes blik på den kulturelle frisættelse og hans syn på skole- og uddannelsessystemets sorterende funktion. Anden del, som jeg har kaldt 'De unge vejledte', vil arbejde med en karakteristik af de unge, som jeg vil belyse ud fra Thomas Ziehe og Knud Illeris, samt underbygget af første afsnit, som jeg mener har en stor forklaringskraft i forhold til belysningen af de unge på de danske gymnasieskoler. De to afsnit skal ikke ses som modsatrettede forklaringer på problemstillingen omkring de unges valg af videregående uddannelse, men som to komplimenterende afsnit, hvor mine informanter bliver sat i spil i forhold til de førnævnte teoretikere. Man vil kunne se sammenhængen mellem det samfund som de unge vokser op i og det identitetsarbejde som følger deraf, som de to afsnit omhandler, hvor det bliver tydeligt, hvordan de unge er et produkt af tiden og samfundet med og her i forbindelse med de unges valg af videreuddannelse.

De unges betingelser

Som jeg tidligere har nævnt, så er det studievalgsorganisationernes formål at støtte de unge i deres valg omkring fremtidig uddannelse. Men de unge mennesker, som står overfor netop en beslutning omkring uddannelsesvalg, er ikke tomme skaller uden indhold, de er individer og identiteter, som er blevet skabt gennem alle deres leveår, lige som alle mennesker er. Vi er blevet formet i vores opvækst og gennem den opdragelse, der har fundet sted. Som barn ligger den primære opdragelse hos forældrene, men i takt med, at børnene bliver ældre og bruger flere timer i daginstitutioner end de bruger i selskab med deres forældre, er det klart, at der vil ske en opdragelse sted gennem institutionerne, gennem vennerne og gennem samfundet via medierne og reklamerne.

Med Thomas Ziehes begreb omkring Kulturel Frisættelse kan vi se, i hvilket omfang mennesker har været en del af en udvikling, som i dag kommer til udtryk på mange forskellige måder. Den relevante for mig at gribe fat i her, er hvordan udviklingen, der skete i anden halvdel af 1900-tallet, medførte en frisættelse af mennesket (Ziehe 2004:). Frisættelsen har medført at alle overleverede idéer, normer og traditioner gradvist har fået frataget deres betydning og værdi. De før så tydelige begrænsninger og bindinger, der styrede tilværelsen for mennesker og foretog både store og små valg for os, er nu blevet udvisket og måske erstattet af andre mere uklare og usynlige rammer (Illeris 2008: 22). Dette betyder, at vi i dag, står med mange flere valg, vi skal foretage os, og et af de første tidspunkter, i vores liv, hvor vi bliver stillet overfor nogle livsafgørende valg, er i skole- og uddannelsesregiet. Her skal der i første omgang træffes beslutning om ungdomsuddannelse og efterfølgende videregående uddannelse, som er mit fokusområde for denne opgave.

Den kulturelle frisættelse som Ziehe arbejder med, bidrager med to forhold som gør sig gældende for samfundet og for den situation, de unge står i. Ziehe ser på teknokratiseringen af flere og forskellige livsområder, som værende en vigtigt bidrager til, at samfundet ser ud som det gør i dag (Ziehe 2008: 24). Når samfundet er indrettet med en statsform, som er styret af eksperter og teknisk indsigtsfulde personer, hvor alle aspekter i ens liv, som arbejdspladsen, uddannelsesinstitutionerne, kommunikationsmedierne mfl. er påvirket og formet som en organisationsstruktur, der målrettet afskæres fra hinanden, giver det forståelsesproblemer og overblikforvirring for alle mennesker og specielt unge mennesker, der kun er ved at begive sig ud i verden for første gang. I den forbindelse ser vi tydeligt, hvordan de unge studerende har svært ved at forholde sig til hvilke af deres beslutninger, der kan lede ud i noget positivt for dem selv og deres omgivelser. De oplever et forventningspres fra samfundets side af, om at skulle gennemføre en uddannelse på så kort tid som muligt, men også, at det skal være en bestemt slags uddannelse, samt de helst ikke skal vælge forkert første omgang, så de bliver nødt til at skifte og starte forfra Maibrit Kortegaard fra Studievalg Nordjylland ser dette forventningspres hos de unge hun arbejder med til hverdag:

" (...) Og en andel del er også det forventningspres nogen har for sig selv ikke mindst, men også fra deres forældre og den oplevelse de har fra samfundet af. Veninderne, vennerne. Jamen alle mine venner, de er ved at være færdige og nu er jeg her. Tre år inde i uddannelsen og det er bare ikke og hvad skal jeg?" (Int. Maibrit 2017: 8)

Maibrit ser også samfundets indflydelse afspejle sig i de unge mennesker, der er centrum for deres studievejledning, og formulere det hun mener, at de unge tænker, om hvad der er det bedste valg:

"Så jeg tror vi har et samfund som lægger op til, at universitetsuddannelserne, det er det bedste." (...) Vi har et videnssamfund, der har været så meget fokus på det her videnssamfund og det kobler mange videnssamfundet sammen med en universitetsuddannelse. At det er det eneste, der er godt nok." (Int. Maibrit 2017: 7).

Ud fra dette, får jeg et indblik i, hvordan de unge får nogle forvrænget indtryk af, hvad et godt uddannelsesvalg er. Hvis målet for en succesrig og præstige fyldt videreuddannelse, i de fleste unges opfattelse, er en universitetsuddannelse, så er der gået noget tabt i overførslen fra hvad samfundet i realiteten står og mangler ude på arbejdsmarkedet og hvad de unge mener, er den "gode" uddannelse. Maibrit forklarer yderligere:

"(...) Og jeg tror også, at en stor del af det er præstige, det tror jeg altså fylder rigtig meget mere end vi egentligt tror. Jeg lægger mest mærke til det, når vi har kunder i butikken, der kommer fordi de har valgt forkert. Eller også dem der står overfor et valg, jamen det skal være en universitetsuddannelse!" (Int. Maibrit 2017: 7).

Den anden tendens, Ziehe mener har stor indflydelse på hvordan vores samfund ser ud og derigennem de problemstillinger det bidrager med, omhandler ødelæggelsen af vores kultur (Ziehe 2008: 24). Ødelæggelsen af kulturen og dermed traditionerne, som ligger som grundsten i en hver kultur, mener han har indvirket på den måde mennesker forstår sig selv på. De forhold, der før var så fastlagte, udgjorde en givet mening og rammesat livsform, i forhold til den race, klasse og det køn man var en del af. Den mangel på rammesat kultur, for mennesker, bidrager med forvirring omkring den identitet og selvbiografi, som mennesker har brug for, for at kunne eksistere i samspil med andre mennesker (Ziehe 2008: 25). Med fritagelsen fra normer og traditioner, og derved forudbestemte rammer for livsførelse, bliver det op til det enkelte menneske, selv at skabe sig en identitet og et liv, hvormed man kan indgå på lige fod med andre i samfundet (Illeris 2002: 22). Men denne identitet finder ikke sted helt af sig selv. Som jeg har nævnt tidligere, så er det primært i skole- og uddannelsessystemet, at de unge bliver formet efter og opdraget til, det samfund de skal ud og være en del af i takt med at de går fra barndommen over i ungdommen. Men hvad er det så, at skolen og uddannelserne er medvirkende til? Primært kan man sige, at for de allerfleste børn og unge, er skolen den centrale arena for den institutionelle individualisering (Illeris et al 2009: 41). Det vil sige, at det er i skolen, hvor de unge lærer og møder det stadig voksende omdrejningspunkt, hvor det er den enkeltes handling og præstation, der bliver værdi-sat og derefter fortolket over i fremtidsmuligheder for den enkelte. Så skole- og uddannelsessystemet får eneret på at værdi-sætte, på den ene side, succes og social opstigning og på den anden side den restgruppe, der er betegnelsen for dem,

der ikke er i stand til at klare uddannelserne og derfor bliver udsat for samfundets "klapjagt" (Illeris et al 2009: 42).

Når vi ser på den magt skole- og uddannelsessystemet har, i forhold til at forme og kategoriserer de unge studerende, er det nødvendigt, at se på, hvorfor denne proces finder sted. Det er skolens og undervisningens mål, at påfører elever en bestemt kultur, som de skal lære at forstå samt blive bidragende til, gennem hele deres liv (Bourdieu 2006: 8). Men med en kultur, som hverken er bestemt af Gud, naturen eller en universel menneskelig fornuft, men mere er et udtryk for de herskende styrkeforhold, der er at finde i samfundet (Bourdieu 2006: 8), hvordan kan det så argumenteres for, at det er en god og fornuftig, for alle, opdragelse, der finder sted? Skole- og uddannelsessystemet har altså til formål at kvalificerer og socialiserer børn og unge, men de har en lige så fremtrædende rolle som sorterende funktion. Skolen reproducerer den samfundsmæssige lagdeling, hvilket netop kommer til udtryk når vi ser på, hvordan det primært er børn af akademikere, der læser videre på de lange videregående uddannelser og der tilsvarende er en overrepræsentation af børn af ufaglærte, der ryger i "restgruppen" (Illeris 2002: 19). En gruppe under kategorien "Restgruppen" er mange af de studerende som Studievalg Nordjylland også kalder for "dem med uddannelsesfremmed baggrund". Maibrit Kortegaard forklarer udtrykket:

" (...) Nu nævner vi uddannelsesfremmed baggrund, det gør ikke, at de er dårligere elever eller noget som helst. Det gør, at i nogle tilfælde der øhh, har de ikke nogen og kan snakke med der hjemme, omkring hvordan er det at tage en videregående uddannelse, så hvad er det for nogle vilkår og hvordan tilegner man sig viden og hvordan.. (...)". (Int. Maibrit 2017: 2)

Dette er et udtryk for en af de beskrivelser, man kan anvende i forhold til restgruppen og dette er specielt et tydeligt eksempel på, hvordan restgruppen er domineret af elever, der har ufaglærte forældre. Derimod børn af økonomisk velsituerede forældre, har en helt anden fortrolighed med omgangsformen i en uddannelsessituation. Det er en kultur de er vokset op med og har fået videregivet i arv. Det er denne sociale arv som Bourdieu kalder for kulturel kapital og som indlejrer sig i børnene som en del af deres habitus. For børn med uddannelsesfremmed baggrund, er skolen ikke lig med en velkendt kultur, det bliver for dem, til et sted hvor de skal omskoles til en ny kultur, hvilket statistikkerne viser, eliminere en del elever undervejs i uddannelsesforløbet (Bourdieu 2006: 9).

Oprindeligt ser vi jo skolen, som en demokratisk og farveblind institution. Med farveblind mener jeg, at den hverken skeler til elevernes navne, deres herkomst, køn og lignende forhold. Der ligger en forventning til skolen om, at den skal imødekomme eleverne ud fra en individuel begavelsesbetragtning og alene vurdere dem ud fra skolefaglige præstationer. Men selv hvis skolen udøver denne praksis og måske netop derfor, så

får eleverne derved ulige forhold og forudsætninger for at få succes med skolen. Som Bourdieu anskuer det, så er det netop fordi elevernes ulige forudsætninger ikke tages i betragtning, at skolen i praksis favoriserer de kulturelle arvtagere (Bourdieu 2006: 10). Men er der så ikke en dysfunktion i vores skolesystem, kunne man fristes til at spørge. Hvis vi spørger Bourdieu, mener han, at det er helt intentionelt fra de ledende instanser i samfundet at bibeholde den ulige selektion. Han kalder denne pædagogiske handling og institutionaliserede opdragelse for 'symbolsk vold', og han sammenligner uddannelsessystemets rolle og funktion i vores moderne samfundet med kirkens rolle og funktion i middelalderen (Bourdieu 2006: 10). Denne intentionelle favorisering, ser Bourdieu imidlertid, som skjult i folkeskolen, hvilket kan betyde, at ikke nok med at den er skjult for eleverne, så ligger den i realiteten også skjult for underviserne og forældrene. Illeris ser stadig potentiale i uddannelsessystemet, som værende forgangsinstitution for bekæmpelsen af klasse, køns- og statusmæssige forskelle. Han mener, at gennem ideologisk opbygning af eleverne og arbejdet som følge af den kulturelle frisættelse, at ulighed vil blive mindsket over tid (Illeris 2002: 24).

Hele den måde, som uddannelsessystemet er opbygget på, hvor eleverne/de unge kommer igennem et finmasket sorteringsapparat, øger det til indbyrdes konkurrence og sammenligninger af sejre og nederlag. Dette har ikke blot indflydelse på de konkrete muligheder, som præsenterer sig for de unge, det sætter ligeledes dybe spor i identitetsdannelsen og selvforståelsen (Illeris et al 2009: 42). Jeg vil i det næste afsnit bevæge mig lidt tættere på de unge, hvem de er og hvad der giver mening for dem. Jeg vil se på hvilke overvejelsesprocesser de kommer igennem i forhold til at valg af videregående uddannelse, samt konkret, hvordan studievalg Nordjylland spiller en rolle.

De unge vejledte

Jeg vil i dette afsnit starte ud med en beskrivelse af de unge studerende, som står over for valget om videregående uddannelse og som kommer i kontakt med Studievalg Nordjylland. Jeg er klar over, at jeg ikke kan give et korrekt bredt billede af alle studerende, der kommer i berøring med Studievalg over hele landet. Jeg vil bruge Studievalg Nordjylland og de elever jeg har været i berøring med, som mit enkeltstående tilfælde, der skal give et indblik i den realitet, der er på spil. Jeg vil se mit eksempel, som en manifestation af det mulige, som Bourdieu udtrykker det (Bourdieu 1994: 16). Jeg vil til dette rådføre mig med studievalgsvejlederne fra Studievalg Nordjylland, studievejleder Jens Andresen fra Erhvervsskolerne Aars, de unge selv, ude fra Erhvervsskolerne Aars samt se videre på Knud Illeris og Thomas Ziehes udlægning af de unge. Udover en beskrivelse af de unge, vil jeg komme ind omkring den valgproces de skal igennem, og hvad den kan have af betydning for de unge.

”Den typiske gymnasieelev er jo de der 16-17 år, når vi møder dem første gang, ehh, og er bare fest og ballade. Det er det typisk ikke også? Og nogen er mere lyttende end andre og nogen har meget fokus på karakterer and andre og sådan nogle ting og nogen er ret målrettede, nogen er der knap så målrettede” (Int. Maibrit 2017: 2)

Dette er en ganske generel betegnelse for de elever som Studievalg Nordjylland kommer i berøring med, når det er tid for de unge til at træffe valg om videreuddannelse. Men trods den meget generelle beskrivelse af de unge, er det alligevel kernen af, hvem de er. De er unge, altså en del af den befolkningsgruppe vi kalder for ungdommen, de er både til sjov og ballade, men der er også nogle, der er fokuserede og målrettede. Maibrit udbygger sin beskrivelse med at sige, at de unge kommer fra mange forskellige kulturelle baggrunde, mange med etnisk baggrund. Nogle unge har diagnoser og andre igen har haft dårlige oplevelser med ungdomsuddannelserne (Int. Maibrit 2017: 1). En dreng fra HTX på Erhvervsskolerne Aars udtrykker også, hvordan han fra barnsben har været meget let påvirkelig (Int. Inf. 3: 20). og to piger der også er på 2. år på HTX fortæller hvordan de er blevet præget i deres forhold til fremtidskarriere af deres familie, både den nærmeste men også fjernere familiemedlemmer (Int. Inf. 4 og 5: 20).

Men en overordnet beskrivelse af hvad de unge hedder, hvad de foretager sig og hvad de syntes er sjovt at foretage sig, kan ikke give os et indblik i hvad der gemmer sig længere inde under. Ud fra det fragmenterede samfundssyn vi blev præsenteret for, i det foregående afsnit omkring de unges betingelser, kan det være svært at forestille sig, hvordan de unge i virkeligheden hænger sammen. De er uden tvivl et produkt af det samfund og den samfundskultur, som de er en del af, men hvordan bliver et ungt menneske skabt i det og hvordan skaber det sammenhængende forståelse?

Det moderne menneske, vi ser os selv som i dag, er frigjort fra ideologiske og forudbestemte bindinger som stand, sted, religion, slægt og i nogle sammenhænge også køn (Illeris 2002: 22). Alle de instanser, der før var så altafgørende for, hvordan ens liv ville udforme sig, er nu blevet udvisket i de unges forståelse. Den herskende opfattelse, hos de unge, er, at hvad man kommer af, hvilken arbejdsituation end forældre har og hvilken klasse man kommer af, ikke har nogen betydning for den succes, man kan skabe sig. De unge ser på deres liv, som være helt åbent i forhold til muligheder og der er få ting, der spiller ind i udformningen af deres liv, som de ikke selv er herrer over. Dette er dog ikke hvad alle statistikkerne fortæller os! Vi ser hvordan social placering og livsmønstre i vid udstrækning videreføres fra forældre til børn (Illeris 2002: 22). Den sociale arv fungerer stadig i bedste velgående, som jeg også var inde på, i det foregående afsnit.

Illeris arbejder med svaret til spørgsmålet om, hvordan de unge skaber sammenhængende forståelse, i det samfund som de er en del af, som værende identiteten. Identiteten skal ifølge Illeris ses som essensen eller den bagvedliggende styring af alle de mange valg, de unge i dag bliver stillet overfor og som derved skaber dem (Illeris 2002: 26). Det er ikke decideret nogen ny ting, at identitetsudvikling bliver opfattet som en proces, der primært bliver arbejdet med i ungdomsfasen. Det er dog i ordets direkte oversættelse `den samme` af det latinske idem, et spørgsmål om at finde ind til den person, som er genkendelig overfor både sig selv og andre. Det vil sige noget vedvarende der kan bibeholdes, selv om personen befinder sig i omskiftelige situationer og sammenhænge (Illeris 2002: 45). Men hvordan udvikles så denne identitet, som skal give os et billede på, hvem de unge er? Når jeg skriver `udvikles denne identitet`, så er det fordi, den ikke er noget iboende i os, fra barnsben. Vi bliver formet gennem socialt forhandlede konstruktioner og identiteten bliver konstant forhandlet og forandret (Illeris 2002: 17) Vi positionere os fra to forskellige vinkler i forhold til identitetsdannelse. På den ene side bliver vi indprentet og opfordret i bestemte retninger, men vi indtager også selv positioner hvorved vi kan indprente og opfordre andre. Dette er et tydeligt eksempel på, hvordan identiteten ikke er noget fast og urokkeligt, som ellers er den gængse indstilling til identitet. Når vi bliver påvirket af vores omgivelser, er det givet, at der ikke bare er frit valg på alle hylder, i forhold til opbyggelsen af identitet. Med socialkonstruktivistiske briller kan man sige, at der bliver stillet nogle bestemte diskurser til rådighed for den enkelte, som ligger op til hvordan man kan positionere sig samt man skal være kulturel genkendelig for sine omgivelser (Illeris 2002: 17). Man bliver altså stillet til opgave, gennem påvirkning og afgrænsninger, at opbygge en identitet, som ikke blot skal være unik og skabe succes for en selv, men den skal også være genkendelig for omverdenen. Men udover at dette er de unges rammer for identitetsopbygningen, så skal de opfinde sig selv uden at have byggesten med fra historien eller kulturen. Forældrenes erhverv, ideologier og forestillinger, bør revideres og genopfindes, for at ens identitetsarbejde bliver oprigtigt og vil give mening for den enkelte (Bourdieu 2006: 10).

Hvis vi ser på den identitetsdannelse, der kommer til udtryk hos de unge studerende, som står overfor et valg om videregående uddannelse, så bliver den hele tiden formet og omformet i samspil med andre. Men i et samfund, hvor identiteten er det eneste sikre holdepunkt, da der ikke længere er retningsgivende forventninger fra familie og traditioner, så bliver denne identitet også en skrøbelig ting som kan vælte en omkuld, hvis den bliver ændret radikalt. Charlotte, fra Studievalg Nordjylland, forklarer, hvordan identiteten hos de unge, kan blive ændret gennem deres valgproces og hvis de træffer nogle valg, de senere fortryder:

”Så der ligger et pres fra samfundets side, og der ligger også sådan en – en implicit imperativ hos den unge selv, om at ”nu skal jeg vælge rigtigt” og en eller anden angst for at vælge forkert. Og deri tror jeg igen, det kan være det her med, at uddannelsesvalget bliver meget sådan et identitetsprojekt, så hvis man nu kommer til at vælge forkert, så bliver det samtidig på en eller anden måde et brud med den identitet og den fortælling, man har bygget op omkring sig selv, som jo er blevet spejlet i den sociale gruppe også. Så – så der er meget på spil for dem, hvis de vælger forkert” (Int. Charlotte 2013: 8).

Det Charlotte siger, underbygger i den grad, hvordan de unges identitetsdannelse er i stand til at opretholde et selvbillede, men i værste fald, også kan være med til at nedbryde de unges selvforståelse. Og hvis vi holder fast i det billede, vi fik skabt før, hvor identiteten er det eneste holdepunkt for de unge, nu hvor de ikke har traditioner, tro eller fastlagte rammer forærende af samfundet og familien længere, så er det ikke svært at se, hvordan en identitetsforvrængning kan skabe frustrationer og måske sværere situationer for de unge. Ifølge Illeris er det ekstra svært for de unge i deres valgproces, fordi de netop ikke kun står med valget om uddannelse. De står med et valg, som også er afgørende for den selvudviklingsproces, de er i gang med (Illeris et al 2005: 60). Ligeledes vil alle de valg, som de unge træffer, indebærer fravalg af noget andet og disse fravalg, vil ifølge Ziehe være lig med en glippet mulighed og et tab, i forhold til noget, der måske ville have været bedre for en (Ziehe 2008: 35).

Denne identitetsdannelse eller individualisering, som Ziehe kalder det, kan forklares gennem sociale relationer og gennem selvrealiseringsmålet (Ziehe 2004: 211) Med den socialkonstruktivistiske tanke i baghovedet, opstår menneskets identitet kun i kraft af de relationer, som det indgår i. Mening og forståelse konstrueres og dekonstrueres i fællesskab gennem sproget (Illeris 2002: 51). Når personlige og individuelle egenskaber udvikles gennem den mellem menneskelig samspil, samt derigennem identiteten og selvet, kan det godt komme til overvejelse igen, hvorvidt identitet er noget fast, som kan følge de unge. Men det er jo tydeligt hvordan unge studerende, som Charlotte fra Studievalg Nordjylland ekspliciterer det tidligere i afsnittet, bliver påvirket i deres selvopfattelse, hvis eksempelvis deres forestillinger og identitet bliver rykket ved, gennem skift af uddannelse eller ved at de dropper helt ud af en igangværende uddannelse. Illeris betegner det således: *”Det senmoderne menneske er lige så splittet, som den verden det lever i”* (Illeris 2002: 51).

Når jeg indtil nu har omtalt individualiteten, kan det have en bismag af, at det kun er noget problematisk og tyngende, dog nødvendigt. Men individualiteten er den, der får sat sammenhæng i identiteten, i en verden og et samfund, hvor strukturerne for rigtig og forkert livsførelse, kan virke slørede og skal skabes på ny hele tiden. Når der er tale om, at individualiseringen blandt andet er et selvrealiseringsværktøj, kan det være

relevant at se på, hvad individualiseringen indebærer mere konkret. Ziehe har opremset flere egenskaber, som individualiseringen indeholder. Det er egenskaber, som de unge skal tilegne sig, for at få succes i deres liv og få skabt et godt fundament for identitetsopbygning. Jeg vil her kort komme ind på nogle af de egenskaber, som Ziehe ser i individualiseringen og prøve at sætte dem i forhold til de unges liv og hvordan de kan opbygge en identitet, som er robust nok, til at fører dem trygt gennem ungdommen og alle de valg der følger med, her iblandt valg om videregående uddannelse.

Individualiseringen er ifølge Ziehe (2004) ikke en konkret livsform, men en socialiserende ramme, der skal styrke valgprocesser i livet. I individualiseringen ligger der, at *"man skal være i stand til at kunne se de skiftende perspektiver, der afhængig af situationen, står til vores rådighed"* (Ziehe 2004: 209). Med denne definition på individualisering kan man se, at individualisering altså ikke er lig med afstandtagen eller egocentrisme, men kræver, at de unge er i stand til at reflektere over de situationer de befinder sig i, samt er i stand til, at tage andres synspunkter i betragtning når de skal træffe valg. Dette gør beslutningsprocessen, eksempelvis omkring valg af videreuddannelse, til et kollektivt refleksionsfællesskab. Individualisering er ydermere, ifølge Ziehe (2004), *"evnen til refleksivt at kunne distancere sig fra sig selv"* (Ziehe 2004: 211). Det betyder, at de unge skal være i stand til at skelne mellem sig selv og den kulturelle overlevering, samt er i stand til, at tage stilling til fremmedbestemmelser, hvad enten de kommer fra andre personer, samfundet eller fra sig selv. Altså de unge skal kunne gennemskue de input som kommer udefra, samt tolke hvornår noget er et udefrakommende behov eller et indre behov. En sidste ting jeg vil nævne er Ziehes udlægning, *"at individualisering betyder afstandtagen fra konformitet: jeg skal være mig selv"* (Ziehe 2004: 211). Dette betyder, at de unge skal tage afstand fra alt hvad der er normen, eller de skal i hvert fald overveje, hvorfor de netop agere eller forholder sig til ting, som de gør. Alt skal være velovervejet og gennemtænkt, da der ikke længere er undskyldningen, at vi gør som kulturhistorien, slægten eller troen fortæller os, at vi skal tænke og handle. Vi skal genfortælle en historie om os selv, som er læsrevet fra vores forældres historie, vores forældres tro eller vores forældre eller slægtsnavn og økonomiske kapital. Det er ikke så lidt, at Ziehe stiller individualiseringen til ansvar for, når nu de unge i dag mener, at de netop skal være individer der skaber deres egen identitet gennem individualiseringen.

Når det kommer til de unges valgproces, som jo er omdrejningspunktet for denne opgave, så har vi hørt hvordan identitet spiller en stor rolle, for hvordan de unge anskuer sig selv. Både hvis de vælger rigtigt og for opfyldt deres præeksisterende identitetsopfattelse eller hvis de vælger "forkert" og skal til at omskrive deres forståelse af dem selv. Valgprocessen for de unge, i situationen, hvor de skal vælge hvilken videregående uddannelse, de skal kaste sig ud i, handler det både om at være i stand til at kunne se sig selv på uddannelsen og i det fremtidige job. Men andre ting der spiller ind, er eksempelvis hvordan de unge anskuer deres egne muligheder samt på hvilken baggrund de vælger.

Jeg starter her med at se på, hvilke ting der ligger til grund for, at de studerende træffer beslutning omkring uddannelsesvalg, som de gør. Studievalgsvejleder Charlotte Christiansen udtaler omkring de unges baggrund for at vælge:

” Uhh, det tror jeg altså er forskelligt, i forhold til hvem er det lige man sidder med. Altså der kan være nogle der navigere lidt i det der med hvad er præstige fyldt stadigvæk. Så det vil sige, i hvilke uddannelser er der høje karakterer til at komme ind? Eksempelvis, øhh, og så er der nogle andre, der er sådan meget bevidste omkring hvad er det for noget.. øhh hvem er det man selv er? Hvordan er det nu man lærer bedst? Er man bedst til at det skal være meget teoretisk og man godt kan lide at fordybe sig i noget stof eller har man behov for, at det skal være mere praksisorienteret? Har man behov for, at det skal være en bestemt form, altså hvor man kommer mere ud, ude på uddannelserne? I forhold til hvem man sådan selv er som person (...)” (Int. Charlotte 2017: 6).

Det Charlotte opfatter, som værende afhængig af den enkelte studerende, i forhold til hvordan de vælger, ligger godt i tråd med den oplevelse Jens Andresen, som er studievejleder på Erhvervsskolerne Aars, har af de unge overvejelser og begrundelser for deres videregående studievalg:

” Altså der er selvfølgelig nogen som er meget målrettede og de ved, at de vil være læge, de vil være advokat eller læse jura i hvert fald, ikke. Nogen vil gerne have med økonomi at gøre og ellers bliver det sådan lidt tilfældigt hvad de lige syntes. Hvordan mulighederne lige opstår. Der kan være nogen i familien de kender som er et eller andet, det kan selvfølgelig også være deres forældre, ikke. (...) Men man kan sige, at de har nogle mål inden for et område, ikke. Og så er det måske lidt, altså så finder de måske ud af, at det er måske ikke mig og så vil jeg hellere noget andet, ikke. Så der er selvfølgelig nogen der bliver afklaret i løbet af gymnasiet, ikke.” (Int. Jens 2017: 15).

Det virker til, at de studievejledere og studievalgsvejledere, som arbejder med de unge, er enige om, at der kan være flere begrundelser for deres valg. De unge er som mennesker forskellige og har forskellige erfaringer med sig, som har åbnet op for måder at se verden på og inspireret med ideer til, hvordan de kan finde deres plads i samfundet. Jens Andresen nævner ligeledes hvordan familie og forældre kan være en stor inspirationskilde, i forhold til, hvad de unge vælger at lægge vægt på, når de skal træffe valg om videregående uddannelse. De studerende selv udtrykker også, hvor deres inspiration til deres uddannelsesvalg kommer fra:

"Det har faktisk været en rigtig stor hjælp, at jeg har nogle venner, der går på universitetet lige nu, så man kan spørge ad" (Int. Inf. 2: 19).

"Jeg har en kusine der er 9 år ældre end mig og vi har altid gjort lidt af det samme. (...) Min fætter, han er sådan programmør og softwareudvikler, så der har jeg nok også set efter familie på en eller anden måde". (Int. Inf. 4: 20).

"Jamen min mor er sygeplejerske, det har hun været i over 25 år nu (...) Min far, han har haft noget med elever, der har haft det svært og sådan noget. (...) Jeg har altid sagt, fra jeg var helt lille, da jeg gik i børnehaven: Jeg skal være sådan en der, jeg skal være pædagog når jeg bliver stor." (Int. Inf. 5: 20)

De unge udtrykker altså også selv, hvordan nære bekendtskaber og familie har stor indflydelse på, hvordan de er blevet inspireret til at vælge retning. Som studievejlederne også hurtigt kan blive enige om, så ligger der forskellige årsager til grund for uddannelsesvalget, men som en af de studerende udtrykker det, så kan det også være svært, for man bliver influeret hele tiden, af personer og erfaringer man gør sig:

"På et tidspunkt ville jeg gerne være biolog og marine-biolog faktisk, men så fik jeg pludselig en computer og så skiftede det fuldstændigt retning og det skulle være hardware- eller softwareingeniør eller noget lignende. Og så er min papstorebror så flyttet hjem og det var så molekylærbiologi han ville læse, men nu er det så noget kognitivt videnskab, som han vil læse i stedet for. Det syntes jeg også lyser virkelig virkelig spændende. Så det er bare alt, der går ind og påvirker min uddannelse, så jeg kom ind i gymnasiet og tænkte: Jeg skal være softwareingeniør – jeg ved det ikke længere" (Int. Inf. 3: 20).

Det kan være forvirrende med alle de valg, som de unge føler, at de har at vælge imellem. Vi ser tydeligt her, hvordan informanten konstant bliver inspireret og forført af nye og spændende ting, som han kunne tænke sig at afprøve. Der er altså forskellige årsager til, at de unge træffer de valg, som de gør. De overvejelser, som de fleste elever gør sig, i processen omkring uddannelsesvalg, er meget velfunderede. De unge er klar over, hvad de skal have af oplysninger omkring uddannelse og det kommende job:

"Altså, det er selvfølgelig vigtigt, at vide, hvad man så kan derefter. Hvilke muligheder der er med den videreuddannelse." (Int. Inf. 2: 18).

"Samtidig med, at det der også vigtigt, så skal man også måske holde øje med, om der rent faktisk er en mulighed og få job inden for den branche man nu er uddannet i. Så man ikke bare står på bar grund, når man endelig kommer ud." (Int. Inf. 1: 18).

" (...) det er vigtigt at vide, hvordan ens hverdag kommer til at se ud, på det nye sted. Fordi

ellers kan det godt være overvældende at komme et helt nyt sted hen.” (Int. Inf. 4: 18).

”Ja, man er også sådan, man har mange sådan forskellige måder man arbejder godt på og befinder sig godt i (...) det er vigtigt også at vide hvordan, os studiemiljøet og sådan noget er, der hvor man skal ud.” (Int. Inf. 5: 18).

Det er tydeligt, at de unge er klar over, hvad de skal være opmærksomme på, i forhold til valg af videregående uddannelse, men hvorfor er det så stadig så svært at vælge? Hvis vi spørger Knud Illeris og Thomas Ziehe, er det ikke kun omfanget af de muligheder, der ligger foran de unge, som er kernen i problemstillingen, men mere identitetsforvirringen og realiteten i, at alle mulighederne, i virkeligheden, ikke er reelle muligheder for alle.

Hvis vi ser på, hvad de unge selv tænker og siger, omkring deres muligheder, så hører vi fra en af de studerende fra Erhvervsskolerne Aars,

” (...) at der simpelthen er så mange muligheder at vælge imellem. Det er simpelthen svært at vælge nu, altså før i tiden, der var der kun fire valgmuligheder og så måtte man selv vælge. Nu er der jo 1000 ikke altså” (Int. Inf. 1: 19).

Det informant her fortæller, er et rigtigt tydeligt billede på, hvordan de unge ser de mange muligheder, som står til deres rådighed. Illeris ser også, med de mange muligheder, de unge har i dag, hvordan usikkerhed og risikofølelsen for at fejle, er tydelig hos de unge. Med de mindre strukturerede retningslinjer, for hvordan man skal leve sit liv, som vi har været inde på tidligere, så bliver det mere kaotisk for de unge, at føle sig trygge i deres valgproces. På den ene side er det blevet mere frit for de unge, de er ikke bundet af, hvad deres forældre foretager sig og fra uddannelsessystemets side af, får de unge også at vide, at man kan alt, hvis bare man vil arbejde for det. De unge skal udvikle en selvstændig stillingtagen, og har et individuelt ansvar for udfaldet af deres valg. Denne stillingtagen, bliver de unge stillet til ansvar for, i en ganske tidlig alder. Ungdommen uddannelsesvejledning, i Aalborg, starter allerede med at tage ud på de forskellige nordjyske folkeskoler og introducere ungdomsuddannelserne for eleverne, med start på 7. klassetrin (<http://uu-aalborg.dk/>). Deres opgave er blandt andet at informere om de forskellige ungdomsuddannelser, de unge kan vælge imellem. Men det er jo ikke uden betydning, for de unges fremtidige valg omkring videregående uddannelse, hvilken ungdomsuddannelse de skal vælge efter 9. eller 10. klassetrin. Så er det interessant, om de unge, i så tidlig en alder, er i stand til, at gøre sig de velovervejede refleksioner, som det er krævet af dem, for at de med tiden ikke skal opdage, at deres valg af ungdomsuddannelse står i vejen for deres valg af videregående uddannelse. Som Jens Andresen udtrykker det, omkring de studerende på HTX og HHX på Erhvervsskolerne Aars:

"Altså i forvejen har de jo svært ved den refleksion de skal lave over deres egen læring, ikke, og nu skal de så lave en refleksion over deres karrierevalg også, ikke. Det kan også blive for meget refleksion i forhold til at man er et ungt menneske, ikke også, ikke. Så beder vi dem faktisk nogen gange om nogle ting, som, som jeg skulle til at sige, at de ikke er i stand til, men eller som måske ikke rigtigt giver mening for dem." (Int Jens 2017: 17).

Jens mener ikke, at det altid er lige hensigtsmæssigt, at pålægge de unge, at skulle reflektere over deres valgproces i forhold til videregående uddannelse, men studievejlederne ved Studievalg Nordjylland, ser det som en nødvendighed, for at de unge ikke senere skal risikere at skulle til at droppe ud og skulle vælge om. Det er mange overvejelsesprocesser, de unge skal igennem og det er ikke altid til at gennemskue, hvad der i virkeligheden har indflydelse på beslutningerne, eller hvilke muligheder, der i virkeligheden står til rådighed for de unge. Med det mener jeg, at der ud af alle de muligheder, som de unge i dag bliver præsenteret for, ikke nødvendigvis er frit valg på alle hylder, som der ellers bliver lagt op til fra uddannelsesinstanserne af.

Thomas Ziehe vil sige, at *"Muligheden for at kunne vælge frit er til en vis grad fiktiv, på grund af den sociale og psykiske forstrukturering i den enkeltes biografi, men fiktiviteten er alligevel virksom"* (Ziehe 2004: 35-36). Med det mener Ziehe, at de ting, som vi også har været inde på i afsnittet omkring de unges betingelser, som har indflydelse, udover information omkring de forskellige valgmuligheder, har noget at gøre med den sociale arv, som alle er et produkt af. Den sociale arv skaber ulighed, som konkret betyder, at ikke alle har lige muligheder, for at vælge frit på alle hylder, når det kommer til uddannelse. Men den større variation af muligheder, som helt sikkert forefindes mere i vores uddannelsessamfund i dag, end det gjorde for 50 år siden, er med til at sløre, i hvilken grad eksisterende uligheder bliver reproduceret og får konsekvenser for de unge. De unge udtrykker også, hvordan deres mange valg kan være en belastning, fordi ansvaret for hvordan deres liv udformer sig, i større grad eller måske udelukkende, er bedømt ud fra de succeser og fejltagelser, som de unge erfarer. Der er ikke andre at skyde skylden på, hvis man vælger den "forkerte" uddannelse, som man ikke kan lykkes med. Ziehe inddrager endnu et aspekt, som kan bidrage med yderligere pres på de unge, som er den større bevidsthed omkring deres egne valg. Den bevidsthed som kommer gennem de mange refleksioner, som de unge skal foretage sig fra en ganske tidlig alder. Denne bevidsthed om, hvordan de er skaberen af deres eget liv og selv står til ansvar, betyder, at de får en bevidsthed om, hvordan deres liv kan forløbe på flere forskellige måder. Med det mener Ziehe, at i takt med at de unge oplever byrden af tab, når de rykker ud af barndomshjemmet, tilknytningen til familien skal genopfindes, religion er noget der skal overvejes på ny og hvor og hvordan de skal bo, så kan det influere det negativt på de forestillinger de har, omkring deres udviklingsmuligheder. Med mængden af

muligheder de unge ser, får de på samme tid syn for antallet af umuligheder og ting de vælger fra (Ziehe 2004: 204-205).

Vejledningens betydning

I henhold til Jank og Meyers måde at inddele i betingelsesstrukturer, er det relevant at se nærmere på de personbundne rammer (Jank og Meyer 2012: 69-70). Jeg vil i dette afsnit afdække, hvilken rolle og tilgang Studievalgsvejlederne hos Studievalg Nordjylland benytter sig af, i forskellige vejledningssituationer. Jeg vil ydermere se på studievalgsvejledningens betydning mere generelt. Jeg vil benytte mig af udtalelser fra studievalgsvejlederne fra Studievalg Nordjylland, da jeg betragter dem som eksperter på området samt teori af Knud Illeris.

Studievalgsvejledning bliver primært udført ude på de forskellige gymnasieskoler, af studievalgsvejlederne fra Studievalg rundt omkring i Danmark. Jeg vil, med mit fokus på Studievalg Nordjylland, tage udgangspunkt i den fremstilling af studievalgsvejledning, som jeg er blevet præsenteret for, hos studievalgsvejlederne fra Studievalg Nordjylland. Jeg er klar over, at det vil variere en smule fra landsdel til landsdel, i forhold til den konkrete vejledning, specielt i de kollektive oplæg ude på gymnasieskolerne, men jeg vil se Studievalg Nordjylland, som et gangbart eksempel på hvordan virkeligheden ser ud. Jeg vil arbejde med studievalgsvejlederens rolle og tilgang til vejledning og ikke så meget deres arbejdsgange, som jeg har været inde på, i afsnittet `Studievalg Nordjylland`.

I forhold til studievalgsvejlederens primære rolle, så er deres opgave, at være oplysende i forhold til valgmuligheder omkring videregående uddannelser samt hjælpe de unge med, hvordan de konkret søger optagelse på de videregående uddannelser. Disse vejledningsopgaver har forskellige platforme, hvor de bliver udført, som Charlotte fra Studievalg Nordjylland beskriver det:

" (...) jamen så er det de her kollektive oplæg, de individuelle samtaler, nogen kører også gruppevejledning øhh, over telefon og e-mail, altså det er jo de alle aller vigtigste kerneopgaver, vil jeg sige. (...) Instagram havde jeg f.eks. lige kontakt med én i dag (...)" (Int. Charlotte 2017: 1).

Charlotte følger op med yderligere information omkring deres kerneopgaver, her med fokus på indholdet af deres kollektive oplæg ude på gymnasieskolerne, som er obligatoriske for de studerende:

" (...) Altså man kan sige, at der er nogen ting hvor det er fakta, de skal have at vide, altså adgangskravene, øhh hvad for nogle uddannelsestyper der er. (...) Øhh så i 2.G, så går vi også sådan lidt mere ind i processen med det, hvordan arbejder man egentligt med ens valg. Hvad

for nogen. Hvordan kommer man i gang med at få stillet sig selv nogle spørgsmål” (Int. Charlotte 2017: 3).

Maibrit supplerer Charlotte og opsummerer deres kollektive oplæg:

”Altså man kan sige, at vi har sådan en logik der hedder: 1.G hedder information, 2.G hedder det inspiration og 3.G hedder det indkredsning” (Int. Maibrit 2017: 4).

Det jeg umiddelbart får at vide her, er hvordan studievejlsvejlederne beskriver deres egne primære kerneopgaver, som værende af oplysende karakter. Her skiller studievejlsvejlederne sig ud fra den gængse opfattelse af, at studievejledere er nogle man har dybe snakke med, om alt fra studievalg til eksistentiale kriser. Men ifølge vores informanter, er deres primære opgave ikke noget, der er kendetegnet ved den personlige problemløsningsituation. Maibrit understrejer hvordan en studievejlsvejleders rolle ikke som udgangspunkt skal være præget af, at de skal have en rådgivende funktion:

” (...) Altså vi er jo også meget bevidste om, at vi ikke er terapeuter, vi er vejledere. Vi er heller ikke rådgivere, vi er vejledere. Og for os, der er nok nogen der tænker; rådgiver eller vejleder, det er et fedt, men det er det ikke for os. (...) Så det er sådan, vores tilgang til det her med, at være med til og ridse muligheder op, fordele og ulemper, give dem nogle redskaber til at komme videre i deres proces. Det kan både være i forhold til at finde ud af; hvem er jeg selv? - at vi skal bidrage med nogle redskaber uden at være terapeuter, men det kan også være i forhold til uddannelsessystemet og rammerne og studieform og sådan nogle ting” (Int. Maibrit 2017: 6).

Det er tydeligt, at rollen som studievejlsvejleder primært har en oplysende funktion. Den rummer ikke en masse overskud til personer med personlige problemer, Studievejlsvejledning er ikke en institution, hvor det er det personlige aspekt, der bliver lagt vægt på. Man kan sige, at i en hver valgproces vil der være et personligt aspekt i form af motiver og erfaring, der former valgprocessen, men det som Studievejlsvejledning Nordjylland primært har fokus på, er at angive retningslinjer og bidrage med refleksionsøvelser eller vurderingskriterier, som de unge kan benytte sig af, hvis de ønsker det.

En ting mere, som studievejlsvejlederne pointerer, i deres redegørelse for deres rolle, er hvordan de har pligt til at oplyse og rådgive de unge, men at de i denne proces ikke behøver at få et mere personligt indblik i de unges liv, for at kunne udføre deres opgave.

*"Jeg tror ikke nødvendigvis, at det er kendskabet til den enkelte elev, der er afgørende (...)
Men det er i høj grad også dem, der skal opsøge os, når de står i den problemstilling. (...) Det
er det der med, om man skal tvinge folk til vejledning?" (Int. Maibrit 2017: 8).*

Studievalgsvejledning er altså ikke studievejledning, hvilket navnet jo også så tydeligt indikere. Det er vejledning omkring valg af studie og mere specifik videregående uddannelse. Det er obligatorisk for de studerende at møde op til Studievalg Nordjyllands kollektive oplæg ude på de forskellige gymnasieskoler, Men studievalgsvejledning som rækker derudover, er helt op til den enkelte studerende, selv at være opsøgende omkring. Studievalg Nordjylland laver dog nogle screeninger på nogle forskellige skoler, for at se, om der skulle være nogle elever, der ville have gavn af ekstraordinært studievalgsvejledning. Hvis nogle studerende, gennem screeningen, viser særlige tegn på at have problemer med at træffe valg om videregående uddannelse, vil de studerende blive inviteret til at gruppevejledning. Men det er igen helt op til den enkelte, at vurderer om det er noget de vil deltage i.

Det er tydeligt hvordan, der med tiden, er blevet skabt et behov for studievalgsvejledning. Uddannelsessystemet har gennem årene udviklet sig til et komplekst system, sammensat af muligheder og institutioner, som igen hele tiden forandre sig gennem nye reformer, omstruktureringer og nævneændringer. De forskellige uddannelsesinstitutioner og uddannelser er inddelt i yderligere valgfag og sidefag, som alle kan bidrage med forskellige kompetencer og viden, for den enkelte studerende. I et så indviklet system, som stiller store krav til den enkelte studerende, er hvad jeg før har omtalt, som den institutionelle individualisering. Individualiseringen hos de unge, er bundet op på de valg, de træffer for dem selv, og for at kunne navigere rundt i en jungle af uddannelser og retninger, er det nødvendigt med vejledere, der kan forklare sammenhænge og valgmuligheder, samt introducere redskaber, der kan være med til at tydeliggøre egne interesser og evner.

Men i et samfund, hvor dagsordenen fra politisk side af i høj grad handler om, at de unge skal uddanne sig til det, som samfundet har brug for, for at opretholde det bedste gode for alle, hvordan spiller studievalgsvejlederen så sin rolle bedst muligt? Studievalg Nordjylland er ansat direkte under Ministeriet for Forskning, Innovation og Videregående Uddannelser, som er en politisk institution, med politiske dagsordener. Så må det være Studievalg Nordjyllands opgave, som Knud Illeris (2009) udtrykker det:

" (...) at udvikle den enkeltes evne og vilje til at styre sin egen adfærd og sine egne valg i overensstemmelse med samfundets eller ledelsens ønsker, der opfattes som udtryk for et fælles behov" (Illeris et al. 2009: 117).

Jeg tænker, at det er en fin balance for studievalgsvejlederne, at vejlede de unge studerende i deres valgproces omkring videregående uddannelse. For, som vi tidligere har hørt dem sige, så ligger deres primære opgave i den oplysende opgave, i de kollektive oplæg, men hvordan vil det komme i spil, ved de personlige samtaler? Studievalgsvejleder Charlotte Højgaard Hansen påpeger, at ved de personlige samtaler, kan det netop være svært, hvornår man blot skal oplyse om valgmuligheder og hvornår man skal gå ind, og være med til at præge de studerende i en bestemt retning. Hun beskriver her, hvordan hun uden tvivl vil gå ind og oplyse den studerende om hvilke barrierer der kunne forekomme på den studerendes vej, men uden direkte at rådgive om en ny vej, som den studerende "burde" vælge:

" Det vil jeg dog aldrig tøve med at gå ind og – og påpege hos vedkommende, hvis jeg har en fornemmelse af, at vedkommende er på vej ud i et urealistisk projekt, fordi der er også en vigtig del af vejledning. Det er jo ikke kun at anvise muligheder, det er bestemt også at anvise begrænsninger, fordi lige præcis noget af det, som – som – som tit stresser også de unge mennesker, det er, at de oplever det som, at de har alle muligheder åbne. Og alligevel er der en hel masse begrænsninger for, hvad man kan gøre. (...) Så der vil helt klart være en optagethed hos os vejledere i at – at vejlede realistisk, ikke også? Så – så, det vil vi godt turde" (Int. Charlotte 2013: 10-11)

Det er altså ikke studievalgsvejlederens opgave, at presse de studerende i en bestemt retning, men det er deres opgave, at fortælle de unge hvilke muligheder de personligt har, ud fra den studerendes karakterer og andre egenskaber. Det er ikke studievalgsvejlederens opgave, at opfordre til en bestemt retning eller uddannelse, men studievalgsvejlederen kan bidrage med oplysninger omkring, hvilke uddannelser der har store jobmuligheder efter endt uddannelse og hvilke uddannelser der ikke venter mange job for enden af. Men er disse oplysninger blot oplysninger, eller er der en indirekte prægning, til hvilke uddannelser de unge skal vælge? Samfundet som helhed er ikke bange for at reklamere for hvilke job, der bliver mangel på i fremtiden, gennem mainstream medier, men er det på samme måde også studievalgsvejledernes opgave?

Konklusion

Dette speciale har haft til formål af undersøge, hvad studievejlsvejledning har af betydning for de unge studerende på de nordjyske gymnasieskoler. Jeg har haft brug for at afdække flere områder, for at få en forståelse af hele det snørklede uddannelsessystem og de aktører, der spiller en rolle deri. Jeg har foretaget et eliteinterview med to studievejlsvejledere på Studievalg Nordjylland, Maibrit Kortegaard og Charlotte Christiansen. Jeg har ydermere haft et interview med studievejleder Jens Andresen fra Erhvervsskolerne Aars samt foretaget et fokusgruppeinterview med fem studerende på Erhvervsskolerne Aars. Jeg har i tillæg hertil arbejdet med et eliteinterview, jeg foretog tilbage i 2013, med en anden studievejlsvejleder fra Studievalg Nordjylland, Charlotte Høygaard Hansen. Jeg har analyseret de forskellige eliteinterview med det formål, at opnå viden omkring organisationen Studievalg Nordjylland, deres arbejdsgang og studievejlsvejlederens rolle i forhold til de ungevejledte. Formålet med interviewet jeg har afholdt med vejleder Jens Andresen, var, at få et indblik i de unges hverdag med en, som arbejder med dem til hverdag og har deres tanker og frustrationer helt tæt på kroppen. Det fokusgruppeinterview, jeg afholdte ude på Erhvervsskolerne Aars, med de fem studerende på henholdsvis HTX og HHX, var en mulighed for mig, at få de unges umiddelbare tanker og holdninger til deres egen valgsituation, samt deres holdning til studievejlsvejledning.

Ud fra analysen har jeg erfaret, at Studievalg Nordjylland beskæftiger sig med en bred vifte af arbejdsopgaver såsom individuel og kollektiv vejledning ude på gymnasieskolerne, samt i deres egne lokaler i Prinsensgade i Aalborg. De kollektive oplæg er delt op på de tre år, som eleverne oftest har i gymnasiet, hvor Studievalg Nordjylland holder oplæg én gang på 1.G og 2.G og kommer to gange i 3.G. Oplæggene har primært karakter af informationsarbejde og oplysning, omkring de forskellige uddannelser, de unge kan vælge imellem, hvilke uddannelsesretninger der kræver hvad af den unge, hvordan de rent praktisk skal søge optag på de forskellige uddannelser samt bidrager med refleksionsredskaber, som den studerende kan vælge at anvende, når de skal træffe beslutning om videregående uddannelse.

Studievalg Nordjyllands primære målgruppe er de unge studerende ude på de Nordjyske gymnasieskoler. Denne gruppe af unge befinder sig i et spændingsfelt, der præges af forventninger fra familie, venner, samfundet og dem selv, samt forvirring omkring, hvilke valg der vil være de gode og rigtige. De unge står i en kompleks situation, hvor de skal træffe beslutning omkring videregående uddannelse og hvordan de ønsker, at deres fremtid skal se ud. Gennem denne proces oplever de unge, at alle valg står åbne for dem, hvilket gør det svært for den enkelte, at begrænse sig til at udvælge én specifik uddannelse, som kan opfylde alle deres forventninger i forhold til uddannelses opbygning, arbejdsgang og studiemiljø, på samme tid med, at den skal forme de unge til at være et udtryk på det job eller den profession, som uddannelsen

uddanner til. Uddannelsen skal altså passe ind i den identitetsforståelse, som den unge har af sig selv. De unge er et produkt af det samfund de er vokset op i. De bliver konstant formet og påvirket, til at indgå i den socialt accepterede sammenhæng, som er samfundet og den individualiseringsproces, som konstant finder sted. De betingelser som er opstillet for de unge, kan være med til at muliggøre drømme, ambitioner og identitetsforestillinger, som de unge måtte have. Men på den anden side kan de betingelser, som former hele uddannelsessystemet, også være en hindring for dem, der ikke nødvendigvis fungerer optimalt i denne form for undervisningsmiljø og uddannelseskultur. En ting der også stadig spiller ind, i forhold til de unge valgproces, er hvordan den sociale arv, ikke længere bliver taget i betragtning, specielt ikke af de unge selv. De har den holdning, at de har frit valg på alle hylder og hvis noget ikke lykkedes for dem i deres uddannelse, så har de kun dem selv at skyldes skylden på. I dag, tager de unge ikke længere i betragtning, at de stadig i udgangspunktet har forskellige forudsætninger med hjemmefra. Det vil være forskellige miljøer og kulturer de studerende har med sig fra barnsben og alle statistikker fortæller os, at disse betingelser stadig vægter højt i forhold til længden på uddannelse de studerende tager og gennemfører og hvilke job, de unge ender ud med at have. De unge med uddannelsesfremmed baggrund, hvor forældrene er ufaglærte eller med meget korte uddannelser, jamen her følger børnene oftest i deres forældres fodspor. Det samme gælder for de unge mennesker, der er vokset op i et miljø hvor en eller begge forældre har en lang eller mellemlang uddannelse med sig, jamen der slår den sociale arv også igennem.

Uddannelsessystemet er gearret til at arbejde inden for nogle rammer og har en undervisningskultur, som lægger sig tættest op af det miljø og den kultur, som ses hos familier, hvor forældrene har længerevarende uddannelser. Hvilket betyder, at de elever der ikke er vokset op i en sådan kultur, ikke kun skal lære alt det fagfaglige i forskellige fag, de skal også forstå hvordan man agere og taler, inden for denne nye kultur, de er blevet en del af. På den måde, kan man sige, at de unge studerende som har svært ved at inkorporere denne nye kultur også senere hen i uddannelseslivet, vil halte efter dem, som fra barnsben er blevet opflasket inden for disse rammer og forståelser.

Studievejlederen er den primære formidler og informationsgiver, af oplysninger omkring de forskellige uddannelser der står til rådighed for de unge, hvordan de skal søge optagelse og hvordan de skal forholde sig til hele processen omkring valg af uddannelse. Jeg har gennem analysen også fundet ud af, at studievejlederen har en mere oplysende rolle end jeg først havde antaget, min opfattelse var, at de ligeligt var en informerende institution og personligt rådgivende institution, men deres primære opgaver består i oplysningsarbejde. Studievejlederne ser ikke deres rolle som værende rådgivere, eller overhovedet behøve at have et personligt kendskab til de unge studerende.

Studievalg Nordjylland er, som jeg også tidligere har nævnt, ansat under Ministeriet for Forskning, Innovation og Videregående Uddannelser. Dette betyder, at Studievalg Nordjylland er i direkte samarbejde med en politisk instans, med politiske hensigter. Dette kan henlede en til at undre sig over, i hvilket omfang de studerende ved Studievalg Nordjylland har til hensigt, at arbejde for hvad der, ifølge politisk instans, er samfundets bedste eller om studievalgvejlederne ved Studievalg Nordjylland, er ansat til at vejlede eleverne i forhold til deres ønsker og drømme. Jeg er ikke sikker på, hvad vejlederne ved Studievalg Nordjylland vil svare, hvis dette var spørgsmålet til dem, men jeg er sikker på, at de unge studerende ude på de nordjyske gymnasieskoler, tror, at studievalgsvejlederne er der for at oplyse dem og hjælpe dem, i deres personlige rejse gennem uddannelseslivet. Jeg ved ikke om der reelt er en konflikt i de to forskellige syn på studievalgvejleders arbejde, medmindre studievalgvejlederne bevidst påvirker de unge til at vælge nogle specifikke uddannelsesretninger, som er til større gavn for samfundet, vel og mærke uden at den unge studerende er klar over hvad der foregår og bevidst vælger en uddannelse fuldt oplyst omkring hvordan situationen hænger sammen.

Studievalgsvejledning er altså mange ting og der er mange faktorer der spiller ind, når de unge skal træffe valg om uddannelse. Den rolle som Studievalg Nordjyllands studievalgsvejledere kommer til at spille, for de unge studerende, kan dog måske forklares mere simpelt, end først antaget. For det første bidrager studievalgsvejledning til, at de unge bliver informeret om hvilke uddannelser de har til rådighed, at vælge imellem. For det andet bidrager studievalgsvejlederne med forskellige refleksionsredskaber, som de unge kan benytte sig af, i deres valgproces. For det tredje er det studievalgsvejledernes opgave at fortælle de unge hvordan de konkret skal søge ind på de forskellige uddannelser.

I takt med, at Studievalg er den førende instans inden for vejledning af de unge studerende på gymnasieskolerne, havde jeg nok forventet, at de ville være mere involveret i de mange aspekter, som har indflydelse i de unge studerendes liv. Som minimum inden for de aspekter, der har direkte betydning for de unge i deres valgproces. Men det er blevet klart for mig, gennem min analyse af Studievalg Nordjylland, at deres rolle i forbindelse med de unges uddannelsesvalg, slet ikke er så omsiggribende, som først antaget. Det er andre og mere vanskelige ting der er på spil, end hvilke uddannelser man skal have 9,5 i snit, for at komme ind på. Hvis vi ser nogle år tilbage i tiden, var der sat langt flere timer af, til studievejledning ude på de forskellige skoler. Altså vejledning af personer i nærmiljøet, som var bekendte med de studerende og deres personlige forhold, som kan have indflydelse på, hvordan de klare sig på en uddannelse og hvordan de vælger uddannelse. Måske er der gået noget tabt, da vejledningsfunktionen blev skåret ned og studievalgsvejledningen blev opprioriteret. Måske er en ren oplysende instans ikke det, som vil hjælpe de unge i deres valgsituation. Det er blevet gjort ganske klart, hvordan identitet i en stadig voksende

individualiserende samfund, har voldsom betydning for de unge. Det er også tydeligt at hele uddannelsessystemet uddanner i en kultur, som kun er velkendt af en del af de studerende. Bourdieu ser uddannelsessystemet, som værende en af de førende instanser indenfor opretholdelse af den ulighed vi finder i samfundet. Han ser uddannelsessystemet som værende opretholder af reproduktionen af klasser og ulighed. Uddannelsessystemet er ifølge Bourdieu håndlanger for de ledende politiske instanser i samfundet.

Min konklusion gennem mit analysearbejde i dette projekt, er, at Studievalg Nordjylland måske ikke har så stor en indflydelse på de unges valg af videregående uddannelse, som jeg ført havde antaget. Studievalg Nordjyllands primære opgaver, som jeg også har nævnt, er mere af oplysende karakter og det kan godt undre mig, hvorfor der ikke findes en vejledende instans, som kan favne alle de unge studerende og tage hånd om hele den situation, som de befinder sig i, når de skal træffe valg om videregående uddannelse.

I forhold til den nye uddannelsesreform som træder i kraft i efteråret 2017, vil der i fremtiden blive lagt nogle flere ressourcer i et timeløst fag, som kommer til at hedde karrierelæring. Hvad faget konkret kommer til at indeholde, er der vist ikke nogen der rigtigt er klar over, i hvert fald hverken studievalgvejlederne ved Studievalg Nordjylland eller studievejleder Jens Andresen fra erhvervsskolerne Aars. Måske vil denne karrierelæring kunne tage hånd om hele den situation som de unge befinder sig i, måske vil den kunne være med til at forberede de unge bedre, på hvordan valgsituationen ser ud for den enkelte.

Litteraturliste

Antoft, Rasmus, Salomonsen, Heidi Houlberg (2007): *"Det Kvalitative casestudium – en introduktion til en forskningsstrategi"*, I; Antoft, Rasmus; Jørgensen, Anja, Jacobsen, Michael Hviid og Kristiansen, Søren (red): *Håndværk & Horisonter – tradition og nytænkning i kvalitativ metode*.

Syddansk Universitetsforlag. Odense.

Bryman, Alan (2008): *Social Research Methods*.

Oxford University Press. Oxford.

Bourdieu, Pierre (1994): *Af praktiske grunde. Omkring teorien om menneskelig handlen*.

Hans Reizels Forlag, København 1997.

Bourdieu, Pierre, Wacquant, Loic J.D. (1996): *Refleksiv Sociologi*.

Hans Reizels Forlag, København 2009.

Bourdieu, Pierre, Passeron, Jean-Claude (1970): *Reproduktionen. Bidrag til en teori om undervisningssystemet*.

Hans Reizels Forlag, København 2006

Børsen (2013): Det ved vi om SU-reformen.

http://borsen.dk/nyheder/politik/artikel/1/252267/det_ved_vi_om_su-reformen.html

<http://uu-aalborg.dk/>

Højberg, Henriette (2009): *Hermeneutik: forståelse og fortolkning i samfundsvidenskaberne*.

I: Olsen, Poul Bitsch & Fuglsang, Lars (red): *Videnskabsteori i samfundsvidenskaberne*. Roskilde universitetsforlag.

Illeris, Knud, Katznelson, Neomi, Nielsen, Jens Christiaan, Simonsen, Birgitte og Sørensen, Niels Ulrik (2009): *Ungdomsliv – mellem individualisering og standardisering*.

Samfundslitteratur. Gylling.

Illeris, Knud, Katznelson, Neomi, Simonsen, Birgitte og Ulriksen, Lars (2002): *Ungdom, identitet og uddannelse*.

Forlaget og forfatterne. Gylling.

Jank, Werner og Meyer, Hilbert (2012): *Didaktiske modeller: grundbog i didaktik*.

Gyldendal. København.

Kvale, Steinar, Brinkmann, Svend (2009): *Interview: introduktion til et håndværk*.

Hans Reitzels Forlag.

Red. Brinkmann, Svend, Tanggaard, Lene (2010): *Kvalitative Metoder – En grundbog*.

Forfatterne og Hans Reitzels Forlag.

Anja Arnsdorf Andersen, 20071806
Speciale: Studievalgsvejledning til de unges uddannelsesvalg

Ufm.dk#1:

<http://ufm.dk/uddannelse-og-institutioner/indsatsomrader/fremdriftsreformen>

Ufm.dk#2:

<http://ufm.dk/uddannelse-og-institutioner/indsatsomrader/fremdrift>

Ug.dk#1:

<http://www.ug.dk/sitecore/content/EksterntRedigeredeOmraader/StudieValgNordjylland/Forsiden/Om%20Studievalg%20Nordjylland.aspx>

Uvm.dk#1:

<https://www.uvm.dk/gymnasiale-uddannelser/gymnasieaftalen/hovedemner>

Uvm.dk#2:

<http://www.uvm.dk/aktuelt/-/uvm.dk/content/news/udd/videre/2009/juli/090709-bonusordninger-hvad-er-hvad>

Ziehe, Thomas (2004): *Øer af intensitet i et hav af rutine – Nye tekster om ungdom, skole og kultur*. Forlaget politisk revy. København.

Ziehe, Thomas og Stubenrauch, Herbert (2008): *Ny ungdom og usædvanlige læreprocesser*. Forlaget politisk revy. København

Ziehe, Thomas (2012): "Normale læringsproblemer" i ungdommen. I: Illeris, Knud (red): 6 aktuelle læringsteorier. Samfundslitteratur. Gyllinge.

Bilagliste

Bilag 1: Interview med Charlotte Høygaard Hansen fra Studievalg Nordjylland (Lydfil)

Bilag 2: Interview med Maibrit Kortegaard og Charlotte Christiansen fra Studievalg Nordjylland (lydfil)

Bilag 3: Interview med Jens Andresen fra Erhvervsskolerne Aars (Lydfil)

Bilag 4: Fokusgruppelinterview med udvalgte studerende fra Erhvervsskolerne Aars(Lydfil)

Bilag 5: Transskription af uddrag af bilag 2, 3 og 4

Bilag 6: Interviewguide anvendt i forbindelse med bilag 2

Bilag 7: Start -spørgsmål anvendt i forbindelse med fokusgruppeinterview, bilag 4

Bilag 8: Politisk aftale i forbindelse med gymnasiereformen 2017

Samfundets betydning for de unge studerende

Anja Arnsdorf Andersen
Stud. Cand. mag i Læring og Forandringsprocesser
Institut for uddannelse, læring og Filosofi
Aalborg universitet

Abstract

De unge studerende skal i dag, som altid, uddannes til mere end blot de fag eller den konkrete uddannelse, som de læser på. Studerende skal dannes til det samfund, som de skal ud og være en del af og skal opdrages eller dannes, til at indeholde kvaliteter og forståelser, der bidrager til fællesskabets bedste.

Problemstillingen ligger i, at det langt fra er alle, der er klar over, hvilket slags samfund vi rent faktisk lever i, i dag. Konkurrencestaten som Ove K. Pedersen kalder det eller Præstationssamfundet som Anders Petersen kalder det, ligegyldigt hvad man kalder det, så må det primære være, at de unge studerende, som skal opdrages til at begå sig deri, er klar over, hvordan det hænger sammen.

Den tidlige sommer i Danmark er lig med glade studenter der kører rundt i gaderne og vifter med deres nyerhvervede og velfortjente studenterhuer. Livet er skønt, for de unge har lige overlevet tre år i gymnasiet og er nu klar til at komme ud og møde den virkelige verden. Enten på arbejdsmarkedet eller som studerende på en videregående uddannelse. Men den virkelige verden må lige vente til lettelsens suk samt tømmermændene har lagt sig.

Men hvad er den virkelige verden og hvad forventer samfundet generelt af de unge studerende? Hvad er det for en stat eller samfund, som de skal ud og stilles til ansvar hos og hvilke kompetencer skal de unge være i besiddelse af, for at klare sig godt?

Jeg vil starte ud med at se på, hvordan vores samfund ser ud i dag. Lever vi stadig i et velfærdssamfund eller er de dage faktisk ovre? Hvis vi spørger Ove K. Pedersen, vil han svare klart og tydeligt, at de tider for længst er ovre. Fællesskabsansvar og solidaritet er forældede begreber, som ikke skaber nytte og progression for den konkurrence, som vi konstant er en del af. Ove K. Pedersen udtaler til Politikken i marts 2011:

”Fremkomsten at konkurrencestaten er den mest gennemgribende samfundsændring, der har fundet sted i de seneste tyve år. Vi taler om et helt nyt samfunds- og menneskesyn. Hvor velfærdsstaten ville skabe det gode, demokratiske menneske og samfund, ses mennesket i konkurrencestaten som ét styk arbejdskraft, der skal være produktiv, effektiv og til rådighed for arbejdsmarkedet.” (Ove K. Pedersen 2011 Politikken)

Konkurrencestaten, kalder Ove K. Pedersen det altså, og måske med rette. Det er bestemt ikke de gode gamle dyder, der står først på tavlen, når vi træder ind i klasserummet i folkeskolen. Her skal der fokuseres på, at være engagerede, målbevidste, robuste og udholdende i sine planer. Det er heller ikke medmenneskelighed og opofrelse, der står først på programmet i gymnasiet. Her er det alle mand for dem selv og hvis du ikke kan klare tempoet eller har problemer med forståelsen af det fagfaglig – jamen så må du selv finde ud af det, evt. med hjælp fra en støtteperson i form af hjælpelærer, coaches eller i værste fald hjælp fra en psykolog. Men alt er for egen regning, for der er ikke andre at skyldes skylden på, end dig selv. Som Sociolog Anders Petersen skriver i sin bog fra 2016, 'præstationssamfundet', så skal individer i dette 'nye' samfund agere som opportuniste og *"Det opportunistiske menneske skal ikke nære forhåbninger om, at nogen anden kan bebrejdes for dets potentielle nederlag. Det net, som velfærdssamfundet har holdt under sine borgere, er ikke så fintmasket i konkurrencestaten"* (Petersen 2016: 58). Men hvis der er tale om et konkurrencesamfund eller en konkurrencestat, som Ove K. Pedersen kalder det, hvad er det så en konkurrence i? Er det en indbydes kamp for os mennesker imellem og måske specielt de studerende, for at være den bedste eller hurtigste, eller den der tjener flest penge når de kommer ud på arbejdsmarkedet? Hvis vi går tilbage til Anders Petersen, så er det ifølge ham, et spørgsmål om at vi som land deltager i global konkurrence med andre nationer og det er den konkurrence, vi som medborgere i dette land, skal være soldater i. Det er ikke krigsførelse i den traditionelle forstand, her er tale om økonomisk krigsførelse (Petersen 2016: 58).

Hvis et land er interesseret i, at vi fra barnsben skal være tunet ind på denne konkurrencekonformitet, så må det netop sætte ind allerede i barndommen. Det ser vi også, med de tydelige tiltag der sikre, at børnene i folkeskolens udskoling bliver bekendte med forventninger til dem og et krav om, at de så tidligt som muligt, skal være i stand til at træffe beslutning omkring ungdomsuddannelse, videregående uddannelse og gerne karriere, nu vi er i gang. Ungdommens Uddannelsesvejledning (UU) starter i 7. klasse i folkeskolen, med at sætte fokus på hvilke valgmuligheder de unge har, hvordan de skal gøre sig overvejelser omkring deres valg, så de ikke behøver at skifte uddannelse senere, fordi de ikke havde gjort sig grundige nok overvejelser fra starten af. Efter folkeskolen tager Studievalg over i forhold til gymnasieskolerne. Her skal de unge igen hjælpes og støttes, til at kunne træffe afgørelse om, hvordan de bedst og hurtigst muligt kommer gennem uddannelse, så de hurtigt kan komme ud på arbejdsmarkedet. Disse to instanser sammen med hjemmesiden StudieGuiden.dk, er blevet opprioriteret med hver ny reform, der bliver udarbejdet for uddannelsesområdet.

Hvis vi blot ser på den nyeste gymnasireform, som træder i kraft efteråret 2017, står der i den aftale, som regeringen lavede, med et flertal af de eksisterende partier, tilbage i 2016:

"Danmark har brug for almindelige, selvstændige og ansvarlige unge, der er klar til at møde tilværelsen og til at deltage aktivt i et samfund med frihed og folkestyre". (...) Dertil kommer styrkende kompetencer hos de unge, herunder viden om såvel digitale emner som omverdenen og evne til refleksion over egen fremtid, hvad end det er studie, karriere eller livet i bred forstand" (Aftale 3. juni. 2016: 1)

Det er tydeligt, hvordan der med de nye reformer, sætter fokus på netop dette, fra en tidlig alder. Det kan også ses, hvordan reformerne diktere en samfundsorden, som de unge studerende gerne skal ende ud med, at være engagerede bidragere til. Med andre ord, så er reformer og alle uddannelsesinstitutionerne medvirkende til, at skabe forhold der opfordrer til opportunistisk adfærd, men kun fordi, det er med til at øge den økonomiske merværdi, som staten har brug for i den globale konkurrencekrig. Ove K. Pedersen sætter også lyset på netop det her med reformerne:

"Derfor handler reformer i konkurrencestaten ikke om nye velfærdsordninger og om at skabe det gode samfund, men derimod om at trimme velfærden og sikre, at unge kommer hurtigt igennem studierne, at folk bliver længere på arbejdsmarkedet og i det hele taget er en effektiv og produktiv arbejdskraft." (Ove K. Pedersen 2011 Politikken)

Med blikket rettet mod de unge som individer, hvad er det så for nogle mennesker, som der ønskes produceret til denne konkurrencestat? Jeg nævnte før, opportunistisk adfærd, som er blevet inspireret af Ove K. Pedersen. Den opportunistiske adfærd lever op til konkurrencestatens krav og forventninger, til de "gode" borgere, som bidrager til den udvikling og den konkurrence, som er ideologien for den ledende styrelse i landet. Ove K. Pedersen definerer udtrykket:

"I nutiden er den opportunistiske person én, der lader sig motivere af incitamenter. En person, hvis formål er at realisere sin egennytte. Og en person, der gør det på sin måde: Ved at blive dannet, ved at opnå selvstændighed, ved at udvikle kreativitet osv. Det er sådan set ligegyldigt, hvordan vedkommende gør det, så længe personen maksimere sin nytte i selvinteressens navn" (Pedersen i Petersen 2016: 58).

Men er alle unge bare styret ind på den rette vej og har forståelse af det samfund og den konkurrencestat, som Ove K. Pedersen kalder det, som de skal ud og være en del af. Har ungdommen eller i det hele taget borgerne i det her land, en forståelse for, at verden ikke ser ud, som den gjorde for tyve eller halvtreds år siden? Jeg hører stadig folk sige, at vi lever i et velfærdssamfund og at vi jo derfor tager os af hinanden. Men hvis dette ikke er den virkelighed vi befinder os i, hvorfor ved den almindelig hr. og fru. Danmark ikke, at det er en helt ny samfundsstruktur vi er en del af i dag?

Vi lever i et demokratisk samfund, vi har stadig folkevalgte politikere, men demokratitanken har også ændret sig. Hvor der stod i de tidlige reformer, at elever i folkeskolen skulle dannes til at indgå i demokratiske fællesskaber og tage ansvar for løsning af fælles opgaver, så var det rent faktisk tiltænkt fællesskabstanken med medmenneskelighed og solidaritet. Demokratitanken har en helt anden betydning i dag, hvor den ikke er løsrevet fra arbejdslivets eller markedets behov, men nærmere er vokset sammen. I forhold til reformen, som træder i kraft lige om lidt, så bliver der også lagt vægt på, at danne til demokratisk livsførelse:

”De gymnasiale uddannelser skal derfor forberede eleverne til at leve i et samfund som det danske med frihed og folkestyre samt udvikle og styrke elevernes demokratiske dannelse, blandt andet ved at styrke elevernes kendskab til og respekt for grundlæggende friheds- og menneskerettigheder, herunder ligestilling mellem kønnene” (Aftale 3. juni. 2016: 6).

Problemet er jo på ingen måde ordet demokrati. Problemet opstår, hvis ikke alle har forståelse for, hvad demokratiet tager udgangspunkt i eller hvilken ideologi, der ligger til grund for denne. Ifølge Anders Petersen, er den ideologiske baggrund for den samfunds ideologi vi har i dagens Danmark, det neoliberale (Petersen 2016: 57).

Hvad skal vi så tænke om det hele og skal der gøres noget, for at informere de studerende om det samfund de lever i? Det er klart, at der i folkeskolen og videre op i gymnasiet er faget samfundsfag, som blandt andet har til hensigt, at lærer de unge om det samfund, de selv er en del af. Men som uddannet folkeskolelærer, kan jeg skrive under på, at det er begrænset, hvad du kan finde af aktuelle undervisningsmaterialer, omkring det nuværende samfunds ideologier og hvilke hensigter, konkurrencestaten har for de unge studerende. I forhold til den nye reform, bliver der inkorporeret en refleksionsportfolio, som bliver en del af den ”nye” karrierelæring, som skal finde sted i endnu større omfang, end den gør i dag. Karrierelæring er et timeløst fag i folkeskolens udskoling, hvilket betyder, at der ikke er en bestemt lærer tilknyttet faget, hvilket igen betyder, at det bliver nedprioriteret på de fleste skoler. Med indførelsen af faget karrierelæring på gymnasieniveau, vil der måske blive informeret yderligere om det samfund de unge skal ud i, men ingen ved det endnu. Jeg har talt med studievalsvejledere fra Studievalg Nordjylland, samt studievejleder Jens Andresen ved Erhvervsskolerne og ingen af dem ved, hvad præcist karrierefaget skal indebære. Men lad os håbe, at det i hvert fald kommer til at oplyse de unge, i forhold til en reel belysning af det samfund og den konkurrencestat, som de skal ud og være bidrager til.

Litteratur

<https://www.kristeligt-dagblad.dk/kultur/opraab-fra-sociolog-vi-har-udviklet-et-samfund-der-skaber-depression-og-angst>

<https://www.uvm.dk/gymnasiale-uddannelser/gymnasieaftalen>

Petersen, Anders (2016): *Præstationssamfundet*.

Forfatterne og Hans Reitzels Forlag

<http://uu-aalborg.dk/>

<https://www.ug.dk/studievalg/studievalgnordjylland>

Aftale 3. juni 2016 (Bilag)